

Nr 258.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överenskommelse med statens järnvägars änke- och pupillkassa om övertagande av kassans rörelse, m. m.; given Stockholms slott den 8 maj 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 maj 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anför departementschefen, statsrådet Wigforss:

Genom proposition den 6 mars 1936, nr 201, har för riksdagen framlagts förslag till reglemente angående familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst (allmänt familjepensionsreglemente). Reglementet är avsett att bliva tillämpligt å alla befattningshavare, för vilka civila eller militära tjänstepensionsreglementet gäller. Enligt en särskild bestämmelse skall emellertid genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande bestämmas tidpunkten för reglementets ikraftträdande för olika förvaltningsområden och fastställas de

avvikelser från reglementets bestämmelser, som därvid finnas påkallade beträffande befattningshavare, vilka före ikraftträdandet ägt familjepensionsrätt på grund av sin statstjänst, samt beträffande de fall då avgång från befattningen skett före ikraftträdandet. Denna bestämmelse ansluter sig till 1934 års familjepensionsutrednings förslag, att reglementet skall vinna tillämpning successivt för de skilda förvaltningsområdena, allteftersom uppgörelse träffades om statens övertagande av den kassa, som nu ombesörjde de vid respektive förvaltningsområde anställda manliga ordinarie befattningshavarnas familjepensionering.

Genom proposition den 24 april 1936, nr 245, har sedermera förelagts riksdagen förslag till överenskommelser av berörda slag med civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor och i anslutning härtill jämväl förslag därom, att allmänna familjepensionsreglementet skall träda i kraft för ifrågavarande förvaltningsområden den 1 juli 1937. Efter det nämnda proposition framlagts har den 27 april 1936 en preliminär överenskommelse av motsvarande slag ingåtts rörande statens järnvägars änke- och pupillkassa. Sedan denna överenskommelse numera även varit föremål för remiss, anholder jag att få anmäla frågan om densammas föreläggande för riksdagen.

Kassans nuvarande organisation m. m.

Statens järnvägars änke- och pupillkassa leder sitt ursprung från statens järnvägstrafiks änke- och pupillkassa, som bildades år 1872. Enligt kassans av Kungl. Maj:t den 30 december 1910 (Sv. ffs. nr 162 s. 5) fastställda reglemente med däri sedermera gjorda ändringar¹ äro följande tjänstemän eller förutvarande tjänstemän vid statens järnvägar delägare i kassan, nämligen:

- a) envar tjänsteman, som vid reglementets ikraftträdande den 1 januari 1911 var delägare i statens järnvägstrafiks änke- och pupillkassa;
- b) varje manlig tjänstnehavare, som efter nämnda tidpunkt anställes i ordinarie tjänst vid statens järnvägar, dock med rätt för vissa angivna högre tjänstemän, vilka ej förut varit delägare i kassan, att efter eget val underlåta att inträda som delägare;
- c) envar som efter sålunda vunnit delaktighet i kassan och efter att ha lämnat tjänsten uppbär pension från statens järnvägar;
- d) envar som, efter att ha vunnit delaktighet i kassan samt fyllt 45 år och i 20 år innehaft ordinarie tjänst vid statens järnvägar, efter reglementets ikraftträdande antingen på begäran erhåller avsked eller blir från tjänsten avsatt eller för fel eller försumlighet skild från tjänsten och som sedermera vederbörligen erlägger de avgifter, som för bibehållande av hans delägar rätt bestämmas i särskild angiven ordning.

Beträffande förutvarande delägare i statens järnvägstrafiks änke- och pupillkassa, som före den 1 juli 1911 anmält sig icke vilja underkasta sig de från den 1 januari 1911 genomförda nya pensionsvillkoren, skola dock hu-

¹ Se Sv. ffs. 1919: 595, 1920: 64, 1923: 442, 1927: 11, 1929: 372, 1931: 416 och 1936: 10.

vudstadgandena i reglementet icke gälla utan i stället vissa vid detta fogade särskilda »övergående stadganden»; härifrån bortses i huvudsak vid den följande redogörelsen.

Antalet delägare i kassan utgjorde vid 1935 års utgång omkring 21,000.

Delägare har att, utom särskild inträdesavgift, erlægga årsavgift till kassan med en viss efter hans ålder vid inträdet i kassan i reglementet bestämd procent av honom tillkommande avlöning (lägst 3.5 och högst 7 procent). Årsavgiften utgår till och med den dag, då tjänstemannen avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall; vissa högre tjänstemän äro dock i allmänhet befriade från årsavgifter först efter uppnådda 65 levnadsår, och delägare som avgått med förtidspension är befriad från årsavgift först efter uppnåendet av den för tjänsten bestämda pensionsåldern.

Utöver nämnda avgifter har den, som vid anställning i ordinarie tjänst fyllt 30 år, att vid därav följande inträde i kassan erlægga en särskild retroaktivavgift, motsvarande hela värdet av förmånen att icke behöva erlægga högre årsavgifter än de i reglementet bestämda. Enligt gällande praxis kan sådan retroaktiv avgift erläggas antingen på en gång eller genom 36 månadsbetalningar.

Avliden delägars pensionsberättigade efterlevande äga uppbära pension efter ett grundbelopp, utgörande viss del av avlöningen, för befattning tillhörande 1—7 lönegraderna 25 procent och för högre befattningar ett lägre procenttal, ned till 17 procent för generaldirektör. Pensionen för ensam änka är lika med grundbeloppet.¹ Äro samtidigt barn pensionsberättigade, höjes pensionen med 40 procent för ett barn och 10 procent för varje ytterligare barn. Finnes ej änka, uppbäres grundbeloppet för ett barn, 40 procent ytterligare för andra barnet samt 10 procent ytterligare för varje följande barn.

För att äktenskap skall kunna grunda rätt till pension skall det vara ingånget innan delägaren fyllt 50 år. I anslutning härtill skall enligt § 11 mom. 2 i reglementet delägarskapet upphöra och befrielse från avgiftsplikt inträda för den, som efter uppnådda 50 levnadsår ej äger pensionsberättigade anhöriga. Enligt § 6 mom. 1 i reglementet må emellertid den, som ingår äktenskap efter uppnådde 50 år och fortfarande är anställd i ordinarie tjänst vid statens järnvägar, kunna såsom delägare förvärva pensionsrätt eller, i händelse att pensionsberättigade barn från ett föregående äktenskap finnas, rätt till del i pensionen åt i det nya äktenskapet efterlämnade änka och barn, så framt han till kassan erlägger avgifter, motsvarande fulla värdet av sådan förmån, därvid vederbörlig hänsyn skall tagas till av honom förut till kassan inbetalda avgifter.

Pensionsrätten för änka upphör vid nytt äktenskaps ingående. Skulle hon åter bli änka, kan dock vid ömmande omständigheter hennes pensionsrätt återupplivas.

Pensionsrätten för barn gäller till 18 års ålder; enligt § 6 mom. 4 i regle-

¹ Beloppen i olika lönegrader se bil. D till prop. nr 201 (sid. 134).

mentet kunna dock vid ömmande omständigheter äldre sjukliga barn tillerkännas understöd med högst 300 kronor för år.

Avliden delägarens fränskilda hustru, som ej ingått nytt äktenskap, må, då den avlidne ej efterlämnat pensionsberättigad änka från senare gifte och så framt det finnes skäligt och ömmande omständigheter föreligga, tillerkännas samma pensionsrätt som änka.

Enligt reglementet åtnjuter kassan följande indirekta statsbidrag:

- 1) böter, ådömda järnvägspersonalen för tjänstefel;
- 2) avkastningen av sådana statens järnvägar tillhöriga jordstycken, vilka icke äro upplåtna till boställsjord eller erforderliga för trafikens skötande eller annat allmänt behov;
- 3) inkomster vid försäljning av sådana inom järnvägens område tillvaratagna men icke inom behörig tid återfordrade effekter och av sådant kvarliggande outlöst gods, som på grund av gällande trafikreglemente avyttras på offentlig auktion;
- 4) inkomster för registrering och förvaring av sådana tillvaratagna eller till förvaring inlämnade effekter, som av ägaren återfås mot avgift;
- 5) inkomster för medgivna rättigheter till försäljning och till annonsering inom järnvägens område;
- 6) inkomster av försålda gångbiljetter och inträdesbiljetter till stationernas väntsalar och plattformar;
- 7) inkomster av den från statens järnvägars expeditioner samlade och försålda makulatur.

Beloppet av dessa statsbidrag uppgick för år 1935 till sammanlagt 331,581 kronor 8 öre. Dessutom bekostas av statsmedel pensionstillägg och dyrtidstillägg å utgående pensioner enligt grunder som angivits i propositionen nr 201. Kostnaderna härför uppgingo under år 1935 till resp. 16,355 kronor 48 öre samt 614,622 kronor 81 öre.

Kassans kapitalbehållning uppgick enligt räkenskaperna vid 1935 års utgång till 83,765,068 kronor 34 öre, sedan från tillgångarna avdragits tio donationsfonder å tillhoppa 24,475 kronor 88 öre, värderegleringsfond å 61,926 kronor samt övriga skulder å 10,277 kronor 22 öre. Kassans utgifter för familjepensioner uppgingo under samma år till 2,796,933 kronor 59 öre.

Kassan förvaltas av en direktion, bestående av en av Kungl. Maj:t efter förslag av järnvägsstyrelsen förordnad ordförande, en av järnvägsstyrelsen utsedd ledamot samt tre av kassans fullmäktige utsedda ledamöter. Delägarna i kassan sammanträda genom fullmäktige till lagtima möte vart tredje år och däremellan till urtima möte, så ofta järnvägsstyrelsen på direktionens framställning finner nödigt.

Fullmäktige ha bland annat att granska kassans förvaltning och räkenskaper samt att överlägga och fatta beslut i sådana frågor rörande förvaltningen eller ändringar i och tillägg till reglementet, som blivit väckta av direktionen eller någon fullmäktig. Fullmäktiges beslut i ämnen, som angå ändringar i eller tillägg till reglementet eller av Kungl. Maj:t fastställd instruktion för kassans direktion, är ej gällande förrän de blivit underställda Kungl. Maj:ts

prövning och av Kungl. Maj:t gillade. Vidare stadgas, att »skulle Kungl. Maj:t anse någon förändring i oförmälda hänseende vara av nöden, kommer Kungl. Maj:t, innan beslut därom fattas, att lämna fullmäktige tillfälle att yttra sig i ämnet».

Överenskommelse om kassans överlåtande å staten.

Med skrivelse den 27 april 1936 har 1934 års familjepensionsutredning överlämnat en av utredningen, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt av delegerade för statens järnvägars änke- och pupillkassa, å andra sidan, samma dag träffad överenskommelse om statens övertagande av kassans rörelse, vilken överenskommelse torde få fogas till dagens statsrådsprotokoll såsom *bilaga A*. Vid överenskommelsen finnes fogad en av byråchefen i försäkringsinspektionen, fil. doktor Tim Jansson utarbetad promemoria angående den ekonomiska innebörden av överenskommelsen (*bilaga B*), och till denna promemoria höra i sin tur dels vissa balansräkningar (*bilaga B 1*), dels en uppställning rörande kassans kapitaltillgångar (*bilaga B 2*), dels en särskild uppställning rörande kassan tillhöriga fastigheter (*bilaga B 3*) och dels vissa försäkringstekniska tabeller (*bilagor B 4, B 5 och B 6*).

I fråga om de allmänna grunderna för de försäkringstekniska beräkningarna hänvisas i överenskommelsen (11 mom.) och i familjepensionsutredningens skrivelse till en annan av byråchefen Jansson utarbetad promemoria, intagen såsom bilaga B till propositionen nr 245 rörande civilstatens och telegravverkets änke- och pupillkassor.

Slutligen finnes vid familjepensionsutredningens skrivelse fogad en av kassans förhandlingsdelegerade till utredningen avgiven »promemoria rörande kristidshuset», vilken återgives i det följande.

Över familjepensionsutredningens skrivelse med därvid fogade handlingar ha infordrade utlåtanden avgivits av statskontoret, järnvägsstyrelsen och kommunikationsverkens lönenämnd.

Rörande fullmäktiges befogenhet att med staten träffa en överenskommelse av ifrågavarande slag hänvisar familjepensionsutredningen till det av professorn Rob. Malmgren avgivna, såsom bilaga D till propositionen nr 245 intagna utlåtandet.

Nämnas må därvidlag, att revisionssekreteraren Sven Turén på föranstaltande av kassans fullmäktige den 22 januari 1936 avgivit ett utlåtande i samma frågor. Detta utlåtande, vilket varit tillgängligt för familjepensionsutredningen, utmynnar i det uttalandet, att den ifrågasatta överenskommelsen icke kunde åvägbringas utan att ändringar först vidtoges i kassans reglemente samt att det, med hänsyn till att kassan åtminstone delvis syntes böra uppfattas såsom en stiftelse, vore tvivelaktigt, huruvida de för överenskommelsen erforderliga ändringarna vore möjliga att åstadkomma. Utlåtandet har av fullmäktige genom skrivelse den 27 januari 1936 ingivits till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om

en allsidig utredning i frågan. Denna skrivelse har hittills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den träffade preliminära överenskommelsen vilar på samma huvudgrunder som de genom propositionen nr 245 framlagda överenskommelserna med civilstatens och telegrafverkets kassor. I familjepensionsutredningens berörda skrivelse lämnas följande redogörelse för överenskommelsens huvudsakliga innehåll:

Staten övertager vederbörande kassas förpliktelse och rättigheter enligt det för kassan nu gällande reglementet eller på annan grund, och till staten överlåtes så stor del av kassans tillgångar, som jämte kapitalvärdet av delägarnas blivande avgifter motsvarar av staten i detta sammanhang åtagna höjda pensionsförpliktelser, fränsett den del av pensionerna, som avses skola bekostas av staten.

För de vid övergången i tjänst varande kassadelägarna skall det nya familjepensionsreglementet i allmänhet bliva gällande. Familjepensionerna skola sålunda beräknas på grundval av de i detta reglemente fastställda pensionsunderlagen. Sådan avkortning av pensionen, som i vissa fall i reglementet förutsättes, skall dock i intet fall äga rum beträffande delägare, som enligt det för kassan nu gällande reglementet är berättigad till full pension för sina efterlevande. Vidare skall i princip beträffande delägarnas avgiftsplikt till kassan icke ske någon ändring i de vid tiden för övertagandet gällande bestämmelserna. Utan hinder av vad i allmänna familjepensionsreglementet stadgas skola fördenskull kassadelägarna även sedan de blivit underkastade reglementet fortsätta att betala sina gamla avgifter och detta i allmänhet såväl vad storlek som tidrymd för erläggandet beträffar.

I sistnämnda avseende företer emellertid ifrågavarande överenskommelse vissa avvikelser från de allmänna förutsättningarna. Dessa avvikelser sammanhånga med dels bestämmelsen i kassans reglemente, att äktenskap, som medför rätt till pension, skall vara ingånget innan delägaren uppnått 50 levnadsår, dels de i § 11 mom. 2 av reglementet förekommande bestämmelserna om upphörande av delägarskap och befrielse från avgiftsplikt för den, som efter uppnådda 50 levnadsår ej äger pensionsberättigade anhöriga, dels ock bestämmelserna i § 6 mom. 1 av reglementet om rätt för den, som ingår äktenskap efter uppnådda 50 år och fortfarande är kvar i tjänst, att såsom delägare förvärva pensionsrätt eller, i händelse att pensionsberättigade barn från ett föregående äktenskap finnes, rätt till del i pensionen åt i det nya äktenskapet efterlämnade änka och barn, så framt han till kassan erlägger avgifter, motsvarande fulla värdet av sådan förmån, därvid vederbörligt hänsyn skall tagas till av honom förut till kassan betalda avgifter.

Då allmänna familjepensionsreglementet skall bliva tillämpligt beträffande de vid övertagandet i tjänst varande delägarna, innebär detta, att dessa delägare förvärva familjepensionsrätt för hustru och barn i äktenskap, som ingåtts eller ingås före fyllda 65 år. Med hänsyn härtill gäller å andra sidan enligt överenskommelsens 3 mom., att delägare skall vidkännas familjepensionsavdrag — motsvarande de gamla årsavgifternas belopp — så länge han kvarstår i tjänst, således även efter fyllda 50 år; i likhet med vad som stadgats i överenskommelserna rörande civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor skall dock vid befördran till ny tjänst familjepensionsreglementet gälla även i fråga om familjepensionsavdragets belopp.

Emellertid kan, med tillämpning av § 6 mom. 1 i reglementet, före övertagandet ha fastställts särskild tilläggsavgift utöver årsavgift för sådan delägare, som nu är i fråga. Dylik tilläggsavgift skall enligt överenskommelsens

3 mom. alltjämt utgå och påläggas delägarna i form av ökade familjepensionsavdrag; detta gäller även efter befordran. Vidare kan det tänkas, att en delägare före övertagandet ingått äktenskap efter fyllda 50 år men underlåtit att göra anmälan därom för förvärvande av pensionsrätt, varvid tilläggsavgift enligt § 6 mom. 1 i reglementet skall fastställas. Då en sådan delägare ej bör bli bättre ställd än den, som gjort sådan anmälan, stadgas för detta fall i överenskommelsens 4 mom. den avvikelser från allmänna familjepensionsreglementet, att hustru och barn i sådant äktenskap ej skola äga pensionsrätt, förrän delägaren hos myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, gjort anmälan om detta äktenskap för bestämmande av tilläggsavgift enligt de närmast före övertagandet tillämpade grunderna, att utgå på sätt nyss sagts.

Nämnas må redan i detta sammanhang, att enligt överenskommelsens 2 mom. liksom punkten 3 i allmänna familjepensionsreglementets slutbestämmelser detta reglemente icke skall äga tillämpning å tjänsteman, som före övertagandet med tillämpning av berörda bestämmelse i § 11 mom. 2 av kassans reglemente upphört att vara delägare i kassan. Sådan tjänsteman kommer icke heller efter övertagandet att äga familjepensionsrätt och skall ej heller vidkännas familjepensionsavdrag. För att han icke skall berövas någon rättighet upptages emellertid i överenskommelsens 8 mom. ett stadgande, att han skall vara berättigad förvärva pensionsrätt för hustru och barn i äktenskap, som ingås efter övertagandet, enligt enahanda grunder som gällt före övertagandet, således med tillämpning av § 6 mom. 1 i kassans reglemente.

Liksom i tidigare träffade överenskommelser har — såsom redan berörts — även här förutsatts, att övergången till ett pensioneringssystem med i vissa fall avkortade familjepensioner icke för nuvarande kassadelägare, som hittills haft att erlægga avgifter för beredande av full pension åt sina efterlevande, skall medföra någon försämring i detta hänseende. I 5 mom. har därför som en allmän regel föreskrivits, att familjepensionens grundbelopp icke i något fall må bestämmas till belopp, understigande familjepensionsunderlaget för den befattning delägaren vid dödsfallet eller avgången med pension innehade.

I 6 mom. upptages en på nuvarande bestämmelser i kassans reglemente grundad föreskrift angående pensionsrätt i vissa fall för fränskild hustru, från vilken vederbörande kassadelägare erhållit äktenskapsskillnad före tidpunkten för kassans övertagande; sker äktenskapsskillnad senare, komma allmänna familjepensionsreglementets bestämmelser om pensionsrätt för fränskild make i tillämpning.

Vidkommande familjepension för de änkor och barn, som vid tiden för statens övertagande av kassan redan åtnjuta pension, ävensom för änkor och barn efter delägare, som redan lämnat statens järnvägars tjänst eller äro hänförliga under de övergående stadgandena i kassans reglemente, skall enligt 7 mom. i överenskommelsen gälla, att pensionen utgöres av dels en grundpension, utgående enligt de för vederbörande vid förenämnda tidpunkt gällande bestämmelserna, å vilken grundpension alltjämt skall utgå pensions-tillägg och tills vidare även dyrtidstillägg jämlikt nu gällande föreskrifter, dels ock ett fast tillägg till grundpensionen, utgående i förhållande till det vid beräkningen av kassans ekonomiska ställning framkomna överskottet. Detta tillägg har för statens järnvägars änke- och pupillkassas del i allmänhet fixerats till 22 procent utav grundpensionen. Emellertid har beträffande efterlevande till delägare enligt de övergående stadgandena i kassans reglemente (de s. k. Pⁿ-pensionärerna) bestämts, att tillägget i stället skall utgå

med belopp, motsvarande de gratifikationer, som enligt senast tillämpade grunder utgått till sådana pensionärer.¹ En tillämpning av huvudregeln om ett 22-procentstillägg även å här avsedda pensioner skulle nämligen för övervägande antalet P³-pensionärer ha inneburit en minskning av de av dem nu uppburna beloppen. På framställning av kassans delegerade har därför utredningen funnit sig böra vidtaga ovan antydda jämkning, liksom det synts utredningen skäligt, att den merkostnad, som härav föranledes och som av doktor Jansson beräknats motsvara ett kapitalvärde av 228,943 kronor, räknat per den 31 december 1934, icke skulle belasta kassan utan bäras av staten.

Det procentuella tillägget å grundpensionen skulle däremot helt bekostas av tillgängliga överskottsmedel från kassan och fördensskull utgå vid sidan av och oberocnde av pensionstagaren eventuellt tillkommande statligt pensionstillägg enligt kungörelsen nr 361/1922 ävensom dyrtidstillägg enligt kungörelsen nr 267/1923. Härav följer även, att dyrtidstillägg icke skulle få beräknas å det procentuella tillägget.

I överenskommelsen har vidare stadgats (7 mom. andra stycket), att före övertagandet beviljade undertöd till sjukliga barn, som överskridit den för pupillpension bestämda åldersgränsen, alltjämt skola utgå enligt oförändrade grunder. Härvid förutsättes givetvis, att vederbörande myndighet, som skall övertaga den nuvarande kassadirektionens åligganden, prövar behov av fortsatt understöd föreligga.

Av bestämmelserna i övrigt i 7 mom. följa, att i de i detta mom. avsedda fallen äldre bestämmelser alltjämt skola äga tillämpning, fränsett allenast vad som sagts rörande fasta tillägg å pensionsbeloppen. Beträffande dessa tillägg stadgas ytterligare, att om efter övertagandet pensionsrätt förvärfvas efter befattningshavare, som en gång vunnit avgiftsbefrielse enligt § 11 mom. 2 i kassans reglemente, skall det fasta tillägget icke utgå å pensionen. Denna bestämmelse gäller också i det i 8 mom. avsedda, nyss omnämnda fallet.

Genom bestämmelserna i 9 mom. har — i enlighet med vad som förordats i professor Malmgrens utredning — öppnats en möjlighet för den delägare, som så önskar, att efter därom före övertagandet till Kungl. Maj:t gjord anmälan få kvarbliva å »gammal familjepensionsstat» med de förpliktelser och förmåner, som enligt vad nyss sagts skulle gälla för delägare, vilka icke bliva underkastade det nya familjepensionsreglementet. Bestämmelserna framstå särskilt såsom erforderliga med hänsyn till den utsträckning av avgiftstiden, som följer för dem, vilka bliva underkastade det nya reglementet. I syfte bland annat att minska frekvensen av sådana anmälningar stadgas emellertid, att vid bestämmande av avgifter enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente för en sådan delägare skola komma till användning — i stället för de av kassan hittills fastställda tillämpningsbestämmelserna — de strängare tillämpningsbestämmelser, som angivas i doktor Janssons P. M. (bil. B sid. 30 o. f.).

I samband med befordran till högre befattning skulle även den, som anmält sig önska kvarstå å äldre familjepensionsbestämmelser, bliva underkastad allmänna familjepensionsreglementet, med samma undantag dock, som efter befordran gälla för delägare, å vilka allmänna familjepensionsreglementet blir gällande omedelbart vid ikraftträdandet.

¹ Enligt medgivande av Kungl. Maj:t den 18 oktober 1935 må till sådan pensionär för år 1935 såsom personlig gratifikation av kassans medel utbetalas ett belopp, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan 85 % av det pensionsbelopp, som under sagda år skulle ha tillkommit den efterlevande, därest pensionen utgått enligt huvudbestämmelserna, och å andra sidan den pension, som under samma tid från kassan uppburits, dock att gratifikation i intet fall må bestämmas till högre belopp än att summan av pensionen jämte därå utgående tilläggsförmåner samt gratifikationen uppgår till vad som i pension och dyrtidstillägg tillkommer motsvarande pensionstagare enligt huvudbestämmelserna. Medgivanden av enahanda innebörd ha lämnats för tidigare år.

I 10 mom. meddelas ett stadgande av innebörd, att om vissa fastställda retroaktivavgifter skola amorteras under viss tidsperiod, sådana amorteringsbelopp under alla omständigheter skola slutbetalas liksom fastställda tilläggsavgifter utöver årsavgifter.

I 11 mom. upptagas föreskrifter, avsedda att ange grunderna för tillgångarnas fördelning vid statens övertagande av kassans rörelse. I första hand hänvisas därvidlag till den vid överenskommelsen fogade promemorian av doktor Jansson. Av nämnda promemoria inhämtas, att statens järnvägar efter statens övertagande av kassan kunna tillgodogöra sig de s. k. diverseinkomster, som för närvarande tillfalla kassan, samt att staten i övrigt erhåller valuta för åtagna förpliktelser i sådan utsträckning, att statens kostnader för övertagandet inskränka sig till:

1) kapitalvärdet av de fasta 120-kronorstilläggen för delägare i tjänst, vilket räknat per den 31 december 1934 uppskattats till 7,270,000 kronor;¹

2) kapitalvärdet av viss del av gratifikationier till de förut omnämnda s. k. P³-pensionärerna, per den 31 december 1934 beräknat till 228,943 kronor, ett belopp, som dock kan antagas nedgå ej oväsentligt under mellantiden intill övertagandet; samt

3) kapitalvärdet av viss del av kostnaderna för höjning av gränsåldern för äktenskaps ingående för de lägre lönegraderna, vilket, på sätt i doktor Janssons promemoria närmare angives, per den 31 december 1934 beräknats till 251,625 kronor.

De försäkringstekniska beräkningar, som verkställts från de i överenskommelsen angivna förutsättningarna, utvisa — — — ett överskott kassan tillgodo, vilket räknat per den 31 december 1934 uppgår till 1,167,175 kronor. Denna siffra kan givetvis komma att undergå förändring vid uppgörandet av motsvarande balansräkning vid tidpunkten för statens övertagande av kassan. Om alltså överskottets storlek icke kan till beloppet fixeras i själva överenskommelsen, har emellertid förutsatts, att det överskott, som slutligen framkommer, skall ställas till kassadelägarnas disposition, varvid de vid övertagandet fungerande fullmäktige skulle äga att angående beloppets användning utfärda bestämmelser i samma ordning, som i kassans reglemente är stadgad rörande ändring av reglementet, vilket bl. a. innebär, att fullmäktiges beslut för att bli gällande skall hava gillats av Kungl. Maj:t.

I 12 mom. har såsom allmänt villkor för den träffade överenskommelsens giltighet angivits, att överenskommelsen å ömse sidor, godkänts före 1936 års utgång. Det måste nämligen ur såväl statens som kassans synpunkt anses mindre lämpligt att hålla avgörandet i en ekonomisk fråga av denna räckvidd svävande under någon längre tid med hänsyn till de rubbningar, som kunna tänkas inträffa i de olika förutsättningar, vilka legat till grund för överenskommelsen. I samband med överenskommelsens definitiva godkännande skall fastställas dagen för övertagandet. Denna dag måste enligt utredningens mening bli densamma, som fastställes beträffande telegrafverket. Ehuru denna i propositionen nr 245 föreslagits till den 1 juli 1937, anser sig utredningen vilja ånyo framhålla såsom ett önskemål, att ikraftträdandet sker den 1 januari 1937.

Enligt 12 mom. i överenskommelsen ha delegerade för kassan förklarat sig såsom villkor för överenskommelsens genomförande förutsätta bifall till delegerades förslag i förutnämnda, till familjepensionsutredningen avgivna promemoria den 21 februari 1936 i fråga om de s. k. kristidshusen. Detta förslag går ut på, att kassan i samband med övertagandet skulle gottskrivas ett ytterligare belopp å 1.5 miljon kronor. Sakens närmare innebörd framgår av promemorian, som har följande lydelse:

¹ Angående dessa tillägg, som skulle ersätta de nuvarande statsbidragen, se doktor Janssons promemoria bil. B sid. 37 (noten).

För bedömande av rättmätigheten uti fullmäktiges uppfattning att i den balansräkning, på vilken kassans överlåtande till statsverket skall grundas, de s. k. kristidshusen böra upptagas till deras bokförda värden och icke, såsom pensionsutredningen förutsätter, till taxeringsvärdena, lämnas i det följande en redogörelse för de närmare omständigheter, som varit förbundna med kassans fastighetsförvärv.

För att vinna överblick av det riktiga sammanhanget i detta stora och för kassans ekonomi betydelsefulla problem är det nödvändigt att gå tillbaka till de allra första åtgöranden, som utgjort själva inledningen till den mångåriga gemenskap mellan järnvägsstyrelsen och kassan, avseende uthyrning till S. J. av fastigheter för beredande av bostäder åt järnvägspersonal, ett mellanhavande som numera avvecklats eller befinner sig under avveckling.

Kassan började sin verksamhet år 1872. Redan jämförelsevis kort tid därefter eller närmare bestämt under år 1876 hade kassans direktion funnit, att kassans tillgängliga medel icke borde placeras allenast i värdepapper utan att en betryggande placering även borde kunna ske genom förvärvande av fast egendom, vars avkastning skulle stiga i samma mån, som penningvärdet föll. I samband därmed uppkom tanken att trygga avkastningen genom fastigheternas uthyrande till styrelsen för statens järnvägstrafik, då denna enligt gällande avlöningsreglemente hade att bereda bostäder in natura åt en stor del av personalen. Direktionen hänvände sig därför till styrelsen för statens järnvägstrafik med en förfrågan, huruvida styrelsen vore villig att, därest direktionen skulle för pensionsinrättningen medel inköpa eller uppföra byggnader, lämpliga till bostäder åt tjänstepersonal vid statens järnvägstrafik, förhyra dessa byggnader, och på vilka grunder överenskommelse om sådan förhyrning skulle kunna upprättas. Direktionen föreslog, att hyrestiden skulle bestämmas till ett större antal år, exempelvis 25; att styrelsens dels skulle åta sig ansvar för underhåll, onera, brandförsäkring, gatuunderhållning m. m., dels skulle förbinda sig att, efter hyrestidens slut, till pensionsinrättningen återställa byggnaden i lika gott skick, som den mottagits. Det bör här understrykas, att järnvägsstyrelsen på direktionens nyssnämnda förfrågan jämväl svarat direktionen, att det syntes vara för statens järnvägar fördelaktigt att på sätt direktionen tänkt sig kunna åt en del av personalen anskaffa bostäder, som voro belägna i närheten av personalens tjänsteplats och framför allt voro disponibla för en längre följd av år.

Styrelsen ansåg emellertid ovisst, om den ägde befogenhet att ingå ett hyresavtal för så lång tid som 25 år, och gjorde därför den 24 februari 1876 framställning till Kungl. Maj:t om dylikt bemyndigande. Styrelsen framhöll därvid, att den på grund av då rådande bostadsbrist såväl redan erhållit som ytterligare begärt anslag till bostadsbyggande, men att det komme att dröja, innan lägenheterna bleve färdiga, vadan styrelsen vore nödsakad betala dryga hyresbelopp, dock utan säkerhet för att icke inom kort bliva uppsagd från lägenheterna och nödsakad att antaga ännu mer betungande villkor. För personal i tjänstemannaställning komme sannolikt några anslag icke att beviljas; då tjänsten fordrade, att dessa bodde i järnvägens omedelbara grannskap, skulle det för statens järnvägstrafik vara ganska fördelaktigt att, på sätt direktionen föreslagit, kunna åt en del av personalen anskaffa bostäder, disponibla för längre tid.

Genom kungl. brev den 17 mars 1876 bemyndigades styrelsen, »att i de fall, då I ansen sådant för statens järnvägstrafik förmånligt, träffa överenskommelser med direktionen för statens järnvägstrafiks pensionsinrättning om förhyrande för statens järnvägstrafiks räkning på högst 25 år av byggnader, som av direktionen inköpas eller uppföras samt innehålla lägenheter

lämpliga till bostäder för dem bland tjänstepersonalen, för vilka I haven att anskaffa bostad».

Innan redogörelsen fortsattes, synes det vara av vikt att här erinra om, att såväl järnvägsstyrelsen i sin nyssnämnda skrivelse som jämväl Kungl. Maj:t i sitt förenämnda brev såsom grundförutsättning för detta långfristiga förhyrande av utav kassan ägda bostadshus tydligt och klart angivit, att bemyndigandet skulle gälla, »då styrelsen anser sådant för statens järnvägstrafik förmånligt». Denna gemenskap på fastighetsmarknaden mellan järnvägsstyrelsen och kassan har sålunda icke tillkommit för att säkerställa en för kassan och dess ändamål att skänka uppehålle åt änkor och barn efter avlidna järnvägsmän gynnsam förräntning av i fastigheterna placerade överskottsmedel (som termen lyder i de gamla akterna), *utan är tillkommen under hänsynstagande uteslutande till statens intressen*. Då i intet fall finnes anledning antaga, att järnvägsstyrelsen icke ställt sig nämnda grundförutsättning till efterrättelse, måste det anses ostridigt, *att kassan gjort järnvägsstyrelsen/staten uppenbar tjänst genom att tillhandahålla medel för här berörda ändamål*.

Vad ovan anförts om styrelsens hänvändelse till Kungl. Maj:t och beslutet därifrån om bemyndigande att med kassan träffa långfristiga hyresavtal grundlade principerna för ordnandet av den hyresverksamhet mellan järnvägsstyrelsen och kassan, vilka principer också varit ledande och obrottsligt iakttagits under en tid av mer än 50 år, eller från 1876 till 1927, då järnvägsstyrelsen efter erinringar beträffande hyresverksamheten från överrevisorerna i deras berättelser rörande granskningen av statens järnvägars räkenskaper och förvaltning för åren 1924 och 1925 påbörjade avveckling av gemenskapen med kassan i fråga om förhyrandet av bostadshus, tillhöriga kassan.

Det kan förtjäna nämnas, att, sedan järnvägsstyrelsen genom Kungl. Maj:ts brev den 17/3 1876 bemyndigats träffa långfristiga hyresavtal, kassan redan i oktober samma år igångsatte byggandet av åtta tvåvåningars bostadshus av sten å Kungsholmen här i Stockholm, vilka hus samtliga stodo färdiga i oktober månad 1878. Kontrakt om deras förhyrande på 25 år tecknades den 30 mars 1878. Detta kontrakt förnyades på ytterligare 25 år och utgick i mars 1928. Ett flertal dylika fall finnas, men ett uppräknande av desamma torde icke vara av behovet påkallat. Av det redan sagda är i vart fall fastslaget, att kassan i dessa gemensamhetsförhållanden kan falla tillbaka på 50-årig hävd, ett sakförhållande, som visserligen icke torde i och för sig giva laglig rätt till skadestånd för förluster i och med ett upphörande av ifrågavarande gemensamhetsförhållanden, men däremot enligt vår och fullmäktiges uppfattning utgör ett orubbligt stöd för den uppfattningen, att staten av billighets- och skälighetshänsyn i samband med kassans överlåtande till staten icke bör låta kassan bära med avvecklingen av denna verksamhet förbundna förluster.

Det bör här framhållas, att kassans medel investerats i fastigheter icke endast för att bereda järnvägspersonalen goda och med hänsyn till tjänstgöringsplatserna välbelägna bostäder, utan i ett par fall *för att tillgodose även behovet av tjänstelokaler*. Så skedde t. ex. i Luleå, där kassan investerade kapital i ett större huskomplex, inrymmande inalles 14 expeditionsrum samt 11 bostadslägenheter. Detta husbygge påbörjades 1915 och huset togs i bruk fr. o. m. den 1 oktober 1916. Här se vi således, att järnvägsstyrelsen föredragit utvägen att genom kassans bistånd anskaffa även erforderliga tjänstelokaler i stället för att i vanlig ordning hos Kungl. Maj:t och riksdagen begära nödiga anslagsmedel för dylika byggnadsföretag.

Impulsen från 1876 fick sålunda betydande verkningar. Under åren 1878

—1918 har uppförts ett stort antal hus, vilka förhyrts genom långtidskontrakt mellan kassan och järnvägsstyrelsen. Vad som faller inom denna tidrymd av färdigställda fastigheter, betecknar i stort sett en lugn och normal utveckling av fastighetsbeståndet och den därmed förbundna hyresverksamheten. Värdet av dessa fastigheter, i den mån de fortfarande äro kvar i kassans ägo, kan i runt tal angivas till 3.7 mkr efter taxeringsvärdet och till 4.0 mkr efter det bokförda värdet. Innan avyttring av fastigheterna påbörjades, utgjorde beståndets taxeringsvärde 7.3 mkr och bokföringsvärdet 7.9 mkr (dessa siffror inkludera *icke* kristidsfastigheterna).

Denna form för placering av kassans lediga medel har ock i Kungl. Maj:ts instruktion för kassans direktion den 30 december 1910 anvisats direktionen: Medlen må sålunda »av direktionen användas till inköp av räntebärande obligationer eller till förvärvande av sådan fast egendom, som järnvägsstyrelsen med Kungl. Maj:ts bifall förklarar sig vilja på längre tid förhyra, eller ock till utlåning». Förefintligheten av denna av Kungl. Maj:t fastställda föreskrift innebär avgjort belägg för den uppfattningen, att detta mellanhavande mellan järnvägsstyrelsen och kassan vore säkert förankrat och således för kassan riskfritt.

Under år 1917 togs av järnvägsstyrelsen initiativet till byggandet — med kassans medel — av ett antal bostadsfastigheter, som allt sedan deras tillkomst bruka kallas kristidsfastigheterna, och härmed inleddes ett företag, som i och med uppsägningen av kontrakten berett kassan stora bekymmer. I skrivelse till direktionen för änke- och pupillkassan den 5 september 1917 meddelade järnvägsstyrelsen, att från olika distriktsförvaltningar framställningar gjorts om åtgärders snara vidtagande för bostadsbristens avhjälpande för statens järnvägars å olika platser inom respektive distrikt placerad personal. Även om de avsevärda belopp, styrelsen hade för avsikt att begära av statsmakterna för uppförande av boställshus, komme att beviljas, kunde det omedelbara behovet av bostäder icke därmed fyllas. Som en utväg till bostadsbristens snara avhjälpande ifrågasatte styrelsen, att boställshus lämpligen i viss utsträckning kunde uppföras genom direktions försorg. Dylika erfordrades främst i Krylbo, Stockholm, Mjölby och Kristinehamn.

Direktionen meddelade i skrivelse den 19 september 1917, att direktionen vore villig att under det närmaste året av kassans medel disponera 1,500,000 kronor för omedelbart uppförande av de ifrågasatta husen i Krylbo, Mjölby och Kristinehamn, varemot boställshuset i Stockholm borde anstå. Uppförandet skulle ombesörjas av styrelsen, för vilket ändamål direktionen successivt skulle tillhandahålla medel; *tomterna skulle inköpas av direktionen efter förslag av styrelsen*. För uthyrande av husen borde gälla de villkor, som hittills fastställts vid uthyrande av kassans boställshus till styrelsen, dock med iakttagande av att, i händelse hyrestiden såsom dittills bestämdes till 25 år, hyresbeloppet beräknades motsvara 5 % å kostnaden för tomtförvärv och byggnadens uppförande.

Innan redogörelsen för kristidshusens tillkomst fortsattes, är det av betydelse att något stanna vid det nyss nämnda villkoret, att tomterna inköptes av direktionen efter förslag av styrelsen. Detta villkor har haft till följd, att huvudvikten i första hand lagts på tomtens och därmed det blivande bostadshusets belägenhet i förhållande till personalens tjänstgöringsplats och således mindre på tomtens läge med hänsyn till samhällets i fråga centralare delar och utvecklingslinjer. Tomtens värde och läge ur hyresmarknadssynpunkt har också därmed ovedersägligen skjutits i bakgrunden.

Järnvägsstyrelsen förklarade sig i skrivelse den 20 oktober 1917 villig förhyra boställshusen för 25 år på sedvanliga villkor, dock att hyran skulle utgå med föreslagna 5 %. Med avseende å sättet för byggnadernas uppförande godkändes direktions förslag.

Husen togos i bruk åren 1919 och 1920.

I slutet av år 1917 förnvade järnvägsstyrelsen, med anledning av svårigheterna att anskaffa bostäder för den i Stockholm placerade, till fri bostad berättigade järnvägspersonalen, sin hemställan, huruvida icke direktionen skulle vilja uppföra bostadshus i Stockholm och uthyra dem till styrelsen att användas för nämnda personal.

I anledning härav och sedan direktionen anhållit om styrelsens yttrande rörande det ifrågasatta tomtpriset, förvärvade kassan år 1918 en tomt i kvarteret Myrstacken och en tomt i kvarteret Kannan i Stockholm. Husen blevo färdiga år 1921. Med järnvägsstyrelsen ingicks härefter sedvanligt hyresavtal, vari hyran bestämdes på enahanda sätt som i fråga om övriga kristidshus.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår hava de s. k. kristidshusen tillkommit på initiativ av järnvägsstyrelsen och i syfte att avhjälpa bostadsbristen för personalen samt att möjliggöra för styrelsen att i enlighet med då gällande bestämmelser förse personalen med fri bostad. Kassan har sålunda härutinnan otvivelaktigt tillgodosett ett styrelsens intresse. Detta bestyrkes än ytterligare av det i järnvägsstyrelsens skrivelse den 5 september 1917 framhållna förhållandet, att styrelsen måste för bostadsbristens avhjälpande begära avsevärda belopp av statsmakterna. Genom kassans mellankomst hava sålunda krav på statsmedel kunnat begränsas. Då styrelsen yttrat sig över tomtprisen och själv handhaft husens uppförande, torde några anmärkningar mot de i fastigheterna nedlagda beloppen icke kunna av styrelsen framställas. Att kassans medel fingo på angivet sätt placeras, berodde av järnvägsstyrelsens åtagande att på längre tid förhyra fastigheterna. Den medelplacering, som sålunda skedde, var ingalunda för kassan särskilt förmånlig. Av kassans årsberättelse framgår, att kassan inköpt år 1919 Stockholms inteckningsgarantiaktiebolags 6 % obligationer av år 1918 till pari, år 1920 Sveriges allmänna hypoteksbanks 6 % obligationer av samma år likaledes till pari och år 1921 Svenska statens 6 % obligationer till 95 %. De i husen nedlagda medlen skulle däremot förräntas allenast med 5 %. Den enda fördel, kassan genom placeringen vann, var garantien för denna förräntning under 25 år, den längsta tid för vilken hyresavtal enligt 1 kap. 1 § av lagen om nyttjanderätt till fast egendom lagligen kan ingås. Med hänsyn härtill bär uppenbarligen järnvägsstyrelsen en väsentlig del av det verkliga ansvaret för ifrågavarande, för kassan redan vid tillkomsten mindre förmånliga placering.

Med hänsyn till den inträdda dyrtiden och en viss obeständighet på byggnadsmarknaden frågar man sig måhända, varför direktionen överhuvud taget inlät sig på dessa omfattande och kapitalkrävande husbyggnadsföretag och icke avböjde järnvägsstyrelsens inbjudan att ytterligare utveckla gemenskapen inom hyresverksamheten. Härtill torde med fog kunna svaras, att den dittillsvarande erfarenheten av samarbetet med järnvägsstyrelsen varit sådant, att ingen anledning förefanns att i dessa för järnvägsstyrelsen brydsamma tider med avseende på bostadsförsörjningen för personalen vägra lämna sedvanligt bistånd. Men lika uppenbart är — med kännedom om den sällsporda försiktighet och varsamhet, som alltid ådagalagts av direktionen i fråga om medelsförvaltningen — att direktionen under inga förhållanden skulle ha inlätit sig på dessa kristidsbyggen, om direktionen haft möjlighet förutse en jämförelsevis snart inträdande avveckling från järnvägsstyrelsens sida av denna hyresverksamhet. Det kan icke av någon påstås eller ledas i bevis, att direktionen bort räkna med den eventualiteten. Och hade överhuvud taget av försiktighetsskäl bort räknas med en dylik even-

tualitet, hade väl det dittillsvarande goda samarbetet och de obestriddliga tjänster kassan genom underlättandet av personalens bostadsförsörjning gjort statens järnvägar och staten i vidare bemärkelse utgöra skäl för antagandet, att möjligen inträffade förluster på dessa gemensambetsförhållanden icke skulle drabba en kassa med sådan uppgift som Statens järnvägars änke- och pupillkassa. Det är icke tillräckligt att endast hänvisa därtill, att avskrivningar bort göras å värdena för kristidshusen. En sådan uppfattning, att avskrivningar bort göras, synes nämligen riktig endast under den förutsättningen, att de däremot svarande beloppen verkligen förbrukats av kassan. Kassans ställning synes emellertid giva belägg för det påståendet, att sådan förbrukning ej skett. Pensionsanstalter lära för övrigt icke verkställa avskrivningar å sitt fastighetsinnehav. Vid bedömandet, huruvida rätt till här avsett skadestånd föreligger från statens sida, fordra rättvisa och billighet att hänsyn tages även därtill — vilket ovan antytts — att kassan icke hade behov av dessa byggnadsföretag för medelsplacering, utan att i stället vid tillfället i fråga goda möjligheter förefunnos till fullt betryggande placering av tillgängliga medel till en förräntning, som varit bättre än den, som genom kristidshusen kommit kassan till godo.

Utvecklingen på bostadsmarknaden har medfört ett betydande värdefall för dessa kristidsfastigheter. Fastigheten i kvarteret Myrstacken har ett bokfört värde av kronor 2,550,142: 61, ett taxeringsvärde av 1.100,000 och ett uppskattat värde av 1,150,000. För fastigheten kvarteret Kannan nr 1 äro motsvarande siffror 2,188,390: 98, 920,000 och 970,000, för Krylbofastigheten 601,171: 19, 160,000 och 140,000, för Mjölbyfastigheten 677,928: 61, 300,000 och 200,000 och för Kristinehamnsfastigheten 919,157: 56, 624,000 och 390,000 kronor. Det uppskattade värdet av ifrågavarande fastigheter understiger sålunda nu det bokförda värdet med i runt tal 4,100,000 kronor och kassan har följaktligen gjort en motsvarande förlust; tages hänsyn till de ännu gällande hyresavtalen med järnvägsstyrelsen kan förlusten enligt uppskattning reduceras med runt 1,700,000 kronor. Fastigheternas bokförda värde motsvarar kassans kostnader för dem.

Järnvägsstyrelsens åtgärd att efter överrevisorernas här ovan berörda erinringar i fråga om hyresverksamheten gå till en uppsägning undan för undan av hyreskontrakten med kassan kan givetvis i och för sig icke föranleda till erinran. Den tidigare löneförmånen »bostad in natura» upphörde i och med det från år 1920 gällande avlöningsreglementet. Bostadsföreningarna och egnahemsbyggandet ha därtill gjort behovet av bostadsförsörjning genom statligt ingripande mindre än tillföre. Dessa förhållanden äro för oss delegerade fullt klara. Det är också för oss fullt begripligt, att järnvägsstyrelsen icke kan vara benägen att belasta statsbaneaffären med en kostnad, vars gäldande måhända icke är lagligen fullt grundad. Det bör i stället ankomma på Kungl. Maj:t och riksdagen att åstadkomma nödig tackning för här ifrågavarande förluster för kassan.

Vi anse det således ostridigt, att vid ett tillfälle som detta, då staten och kassan stå inför en affärsuppgörelse, innebärande bl. a. överlåtande till staten av tillgångar på i runt tal 83 mkr, det icke kan anses rimligt, att förluster, som drabbat kassan i följd av ett mångårigt mellanhavande mellan kassan och ett statens organ, ett mellanhavande, varav staten dragit alldeles påtagliga fördelar, vid nyssnämnda uppgörelse skola drabba allenast kassan. Särskilt beaktansvärd är den omständigheten, att förlusten, som hotar kassan, uppenbarligen uppkommit såsom en direkt följd av, att kassan under den svåraste bostadsbristens dagar bidragit genom omfattande och dyrbara husbyggen att lindra denna brist och utan att såsom andra byggnadsföretagare den tiden härför kräva och erhålla subventionsmedel av staten.

En sammanfattning av de skäl, som enligt vår mening konstituera rätt till uppgörelse i fråga om kristidshuset, följer här nedan.

1) Staten har grundat varje uppgörelse om förhyrande på lång tid av kassans fastigheter därpå, att förhyrandet vore för statens järnvägar förmånligt.

2) Kassan har vid valet av tomter för fastigheterna varit bunden av järnvägsstyrelsens önskningsar och har fördenskull saknat möjlighet att välja tomternas belägenhet med hänsyn till vad som ur allmän hyresmarknads-synpunkt varit för kassan lämpligast.

3) Staten inbjöd till byggandet av kristidshuset.

4) Vad under 2) anförts har giltighet särskilt beträffande husen i kvarten Myrstacken och Kannan, vilka områden ur synpunkten av efterfrågan på *bostadslägenheter* ligga mycket illa till på hyresmarknaden.

5) Om icke kassan byggt kristidshuset, hade motsvarande anslagsmedel måst äskas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

6) Om så skett, hade husen varit i statens ägo och staten lidit hela den förlust, som ännu så länge bäres av kassan.

7) Kassan hade, då frågan om kristidshusens byggande avgjordes, goda tillfällen till placering av kassans tillgängliga medel på fullt betryggande sätt och till tillfredsställande ränta.

8) Den mångåriga, goda erfarenheten av gemenskapen direktionen/järnvägsstyresen gav direktionen grundad anledning antaga, att långtidskontrakt alltjämt vore att påräkna.

9) Kassan trädde till och byggde kristidshuset under svår dyrtid och trängande bostadsbrist.

10) Den omständigheten, att kassan i realiteten byggde för staten, har för-
anlett, att direktionen icke övervägt att begära statssubvention för detta bostadsbygge, som till alldeles övervägande del omfattade just smålägenheter och således berättigade till statssubvention.

11) Statssubventionen enligt för resp. perioder gällande bestämmelser skulle ha motsvarat ett sammanlagt belopp av i runt tal 1,185,000 kronor. (När husen stodo färdiga hade i dem nedlagts ett sammantlagt kapital av i runt tal 6,355,000 kronor exklusive tomtkostnader, räntor och försäkringspremier.)

Skillnaden mellan bokfört och uppskattat värde för kristidshuset utgör som ovan nämnts 4,100,000 kronor. Härifrån bör avgå ett belopp av i runt tal 1,700,000 kronor utgörande överräntor, som tillföras kassan genom de långfristiga kontrakten. Nettoskillnaden uppgår sålunda till 2,400,000 kronor, som motsvarar kassans verkliga förlust.

Med stöd av vad ovan anförts och, förutsatt att ytterligare motivering verkligen erfordras, med beaktande jämväl av det förhållandet — vilket för övrigt styrkes av järnvägsstyrelsens yttrande den 19 februari 1936, dnr Kbr 220, över familjepensionsutredningens förslag till civilt familjepensionsreglemente — att genomförandet av nämnda reglemente beräknas icke behöva medföra ökade kostnader för statens järnvägar, i motsats till vad kommer att bliva fallet i fråga om vissa andra statens verk, anses ostridigt vara med rättvisa och billighet överensstämmande, rätt gottgörelse lämnas för den förlust, kristidshuset vållat kassan, förslagsvis till någon del i form av uppskjuten statssubvention för under kristiden utförda och av kassans medel bekostade bostadshus eller på sätt utredningen annars kan finna skäl föreslå Kungl. Maj:t. I syfte att underlätta medgivandet av ifrågavarande gottgörelse och därmed åvägabringa samförstånd mellan staten och kassan i fråga om den senares överlåtande på staten, vilja vi nu föreslå, att beloppet för meranämnda gottgörelse begränsas till 1,500,000 kronor.

Över denna promemoria har järnvägsstyrelsen på utredningens begäran avgivit utlåtande den 29 februari 1936, vari anförts följande:

Mot de av delegerade i promemorian lämnade sakuppgifterna har styrelsen i stort sett intet att erinra. Styrelsen vill dock framhålla, att på förslag av kassans direktion hyrestiden för bostadshusen i Krylbo, Mjölby och Kristinehamn ursprungligen fastställdes till endast 10 år, räknat från och med den 1 april 1920, då dessa hus voro färdigställda. Orsaken till att denna kortare hyrestid föreslogs var den, att hyrestiden för åtskilliga andra av kassans hus utlöpte omkring år 1930 och att det kunde anses fördelaktigt med en ungefärligen sammanfallande hyrestid, därest det skulle befinnas lämpligt och önskvärt att framdeles ändra grunderna för uthyrning. Efter det järnvägsstyrelsen år 1927 i anledning av uttalande av statens järnvägars överrevisorer uppsagt samtliga hyresavtal till upphörande vid utgången av respektive avtals giltighetstid och fullmäktige för kassan under år 1928 hänvänt sig till Kungl. Maj:t i frågan, godkände Kungl. Maj:t på styrelsens tillstyrkan, att ovan omnämnda hyreskontrakt beträffande husen i Krylbo, Mjölby och Kristinehamn förlängdes att gälla intill den 1 april 1945. Härigenom vann sålunda kassan fördelen av en garanterad avkastning av 5 % på det bokförda värdet under ytterligare 15 år.

Styrelsen vill ingalunda förneka, att tillkomsten av ifrågavarande husbyggnader, liksom ock de i Stockholm, under de förhållanden, som då voro för handen, var till fördel för statens järnvägar icke blott med avseende på utökningen av bostadsbeståndet utan även därigenom att detta kunde ske med anlåtande av annat kapital än statens. Men att denna byggnadsverksamhet skulle bliva en mindre god affär för kassan genom husens värdeminskning var en omständighet, som varken styrelsen eller direktionen då kunde förutse. Styrelsen kan därför icke finna det rimligt, att statens järnvägar nu skulle belastas med en utgift för att i större eller mindre mån kompensera den inträdda värdeminskningen i all synnerhet, som statens järnvägar på grund av nedgången å den allmänna hyresmarknaden gjort och alltfjämt får vidkännas ej obetydliga förluster på förhyrningen av dessa hus.

Då emellertid dessa hus uppförts under tider av stor bostadsbrist och då kassan icke begagnat sig av den möjlighet, som då torde hava stått till buds, nämligen att erhålla statssubvention, och då slutligen otvivelaktigt den av kassan från statens järnvägar erhållna och intill hyrestidens slut garanterade hyresinkomsten icke kan uppväga den inträdda värdeminskningen, synes skäligt, att staten i någon mån håller kassan skadeslös för förlusten. Därest sålunda av andra statsmedel än statens järnvägars gottgörelse kan lämnas kassan, anser sig styrelsen kunna tillstyrka en sådan åtgärd och har därvid ingen erinran att framställa mot det av delegerade föreslagna beloppet.

Familjepensionsutredningen har för egen del, under hänvisning till vad järnvägsstyrelsen anført, förklarat sig anse goda skäl tala för att de önskemål beträffande gottgörelse för förluster å kristidshusen, som från kassans sida framstälts, vinna beaktande. Ehuru utredningen på grund av ersättningskravets natur icke ansett sig kunna i balansräkningen gottskriva kassan det föreslagna beloppet, ville utredningen tillstyrka, att ersättning i någon form beredd kassan för ifrågavarande förluster med det av delegerade under förhandlingarna angivna beloppet 1.5 miljoner kronor. Den av järnvägsstyrelsen berörda frågan, av vilka medel ersättningen borde bestridas, syntes det icke ankomma på utredningen att yttra sig om.

I sitt yttrande i anledning av remissen har *statskontoret* anfört bland annat följande:

Statskontoret har i sitt yttrande rörande själva överenskommelsen hänvisat till vad *statskontoret* i tidigare yttranden anfört rörande överenskommelserna om övertagande av civilstatens och telegrafverkets kassor. I fråga om kristidshusen anför *statskontoret*:

Statskontoret kan för sin del icke dela den uppfattning, åt vilken järnvägsstyrelsen och familjepensionsutredningen givit uttryck. Ämbetsverket vill erinra att den befogenhet, som lämnats direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa att disponera kassans tillgängliga medel till förvärvande av sådana fastigheter, som järnvägsstyrelsen med Kungl. Maj:ts bifall förklarar sig vilja på längre tid förhyra, ursprungligen tillkommit på direktionens initiativ. Den till handlingarna fogade promemorian angående kristidshusen meddelar i detta avseende, att kassans direktion redan i början av kassans verksamhet på 1870-talet funnit att kassans medel icke borde placeras allenast i värdepapper utan att en betryggande placering även borde kunna ske genom förvärvande av fast egendom, vars avkastning skulle stiga i samma mån som penningvärdet föll. Det torde således hava varit direktionens uppfattning, att den genom dylika placeringar av kassans medel tillförsäkrade kassan en i vissa avseenden förmånligare avkastning än som skulle kunna bjudas genom de för medelsförvaltningar av ifrågavarande slag eljest till buds stående möjligheterna till kapitalplaceringar. *Statskontoret* har med denna erinran velat framhålla, att direktionen för kassan bär ansvaret för de medelsplaceringar som på detta sätt ägt rum.

Ur denna synpunkt och då det föreliggande avtalet är av sådan innebörd att några ytterligare kostnader för statsverket utöver vad avtalet förutsätter knappast torde böra komma i fråga, kan *statskontoret*, under erinran tillika om de betydande tillskott av statsmedel, som kommit ifrågavarande kassa tillgodo, svårigen tillstyrka, att kassan beredes den begärda ersättningen för uppkomna förluster å kassans fastighetsförvärv.

Skulle Kungl. Maj:t likväl anse att övervägande skäl tala för att dylik ersättning medgives, vill det synas ämbetsverket lämpligast att densamma regleras genom att vid överlämnandet av kassans tillgångar från dessa undantages ett belopp motsvarande ifrågakommande ersättning.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande anfört:

I 11 mom. av överenskommelsen har angivits, att uppgörelse rörande värderingen av kassans tillgångar m. m. skall träffas mellan järnvägsstyrelsen och kassan och att, därest tvist uppstår rörande värderingen eller tillgångarnas fördelning, frågan skall hänskjutas till avgörande av tredje man, som utses av parterna. Då det kan tänkas, att parterna icke kunna enas om utseende av tredje man och då vidare kostnaderna för anlitande av sådan komme att helt drabba staten, anser sig styrelsen böra föreslå en sådan ändring av överenskommelsen, att uppkommen meningsskiljaktighet skall hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande. En sådan bestämmelse har intagits i den mellan utredningen och telegrafverkets änke- och pupillkassa träffade, motsvarande överenskommelsen.

Mot den mellan utredningen och delegerade för kassan träffade överenskommelsen anser sig styrelsen icke i övrigt böra framföra någon erinran.

I anledning av den förutsättning för överenskommelsens godkännande, som intagits i dess 12 mom., får styrelsen åberopa sitt uttalande av den 29 februari 1936 angående viss ersättning till kassan med anledning av värde-

förlust å kassans s. k. kristidshus. Styrelsen tilltyrker alltså, att ett belopp av 1.5 miljoner kronor tillgodoföres kassan, dock under villkor att detta belopp icke kommer att belasta statens järnvägars fond eller räkenskap för dess hyresverksamhet.

Vad beträffar de kostnader för det statliga tillägget av 120 kronor å varje pension för nuvarande och blivande delägare, som med anledning av överenskommelsen komma att drabba staten, d. v. s. i detta fall, som styrelsen antager, statens järnvägar, kunna dessa beräknas till omkring 125,000 kronor om året, utgörande skillnaden mellan de beräknade kostnaderna för detta tillägg och det nu till kassan utgående statsbidraget. Styrelsen anser icke ifrågavarande utgiftsökning vara av den storleksordning, att styrelsen, som erkänner det behjärtansvärda i den föreslagna pensionsförhöjningen, vill uttala någon erinran mot att den kommer även nuvarande delägarers efterlevande till del.

De två andra kostnadsposter, som upptagits att falla på staten och vilkas kapitalvärde av utredningen beräknats till 229,000 resp. 252,000 kronor, äro i förhållande till uppgörelsens hela omslutning föga betydande, varför styrelsen anser sig kunna även i dessa delar tillstyrka utredningens förslag.

Kommunikationsverkens lönenämnd har förklarat sig icke ha funnit anledning till erinran mot överenskommelsen samt i frågan om kristidshuset endast anfört, att lönenämnden ansett sig ur de synpunkter, nämnden hade att anlägga på ärendet, sakna anledning att uttala sig beträffande skäligheten i det från kassans delegerade framställda kravet eller beträffande frågan, från vilka medel en eventuell ersättning till kassan borde utgå.

Departement-
chefen.

Mot den förevarande överenskommelsen rörande statens järnvägars änke- och pupillkassa, vilken överenskommelse bygger på samma huvudgrunder som de genom propositionen nr 245 framlagda överenskommelserna rörande civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor samt tillstyrkts i de avgivna yttrandena, har jag i huvudsak intet att erinra. Den av järnvägsstyrelsen i fråga om förfarandet vid meningsskiljaktighet mellan järnvägsstyrelsen och kassan rörande värderingen av kassans tillgångar m. m. ifrågasatta ändringen av den träffade överenskommelsen — av innebörd att sådan tvist skulle avgöras av Kungl. Maj:t i stället för en av parterna utsedd tredje man — anser jag mig icke ha tillräcklig anledning biträda.

Vid överenskommelsens ingående ha delegerade från kassan uppställt som villkor för överenskommelsens genomförande, att kassan gottskrives ett belopp av 1.5 miljon kronor såsom ersättning för de förluster, som kassan haft att vidkännas genom att de av kassan på sin tid för förhyrning till statens järnvägar uppförda s. k. kristidshuset nedgått i värde. Såväl järnvägsstyrelsen som familjepensionsutredningen ha funnit detta anspråk skäligt, därvid järnvägsstyrelsen dock åsyftat att ersättning skulle beredas kassan av andra statsmedel än statens järnvägars. Statskontoret har avstyrkt kravet under framhållande av att ersättning genom anslag av skattemedel i varje fall icke borde ifrågakomma.

För egen del har jag, med hänsyn till den nyss återgivna utredningen i frågan, till vilken jag hänvisar, funnit så goda skäl tala för ifrågavarande anspråk, att jag anser rimligt att för säkrande av överenskommelsens ge-

nomförande söka tillgodose detsamma. Jag vill därvid erinra, att kassans verkliga förlust uppskattas till 2.4 miljoner kronor och att delegerade i syfte att underlätta en uppgörelse begränsat sitt anspråk till 1.5 miljon kronor.

Å andra sidan synes mig gottgörelse icke gärna kunna ifrågasättas i annan form än att kassan vid den avräkning, som förutsättes skola ske vid övertagandet, gottskrives ifrågavarande belopp. Detta innebär, att de till statsverket för bestridande av statens järnvägars familjepensionskostnader överlämnade fondmedlen å omkring 80 miljoner kronor minskas i motsvarande mån eller — med andra ord — att, om man utgår ifrån de gjorda värderingarna och försäkringstekniska beräkningarna, avkastningen av dessa fondmedel jämte familjepensionsavdragen icke i längden bli fullt tillräckliga för fullgörande av de förpliktelser, som avsetts att täckas med nämnda tillgångar.

Jag får således föreslå, att överenskommelsen kompletteras i berörda avseende. Tidpunkten för ikraftträdandet torde liksom beträffande de båda övriga kassorna böra bestämmas till den 1 juli 1937; från samma tidpunkt skulle då allmänna familjepensionsreglementet sättas i kraft beträffande statens järnvägars personal. Jag vill i detta sammanhang framhålla, utöver vad jag anfört vid anmälan av propositionen nr 245, att därest en arbetare vid telegrafverket eller statens järnvägar, å vilken familjepensionsreglementet för arbetare från den 1 januari 1937 blivit gällande, förflyttas till anställning som extra ordinarie tjänsteman och därefter avlider före den 1 juli 1937, synas statsmakterna självfallet böra genom särskilda beslut tillse, att hans efterlevande erhålla minst samma familjepensionsförmåner, som tillkommit dem enligt arbetarreglementet; i så fall torde olägenheterna med det senare ikraftträdandet av allmänna familjepensionsreglementet icke bli så framträdande.

Rörande de kvinnliga befattningshavarna vid statens järnvägar bör efter ikraftträdandet av allmänna familjepensionsreglementet i tillämpliga delar gälla vad härom anförts i propositionen nr 245.

Jag vill slutligen anmärka, att en verkställd överslagsberäkning rörande inkomster och utgifter för familjepensioneringen vid statens järnvägar under första tillämpningsåret — motsvarande beräkningarna rörande civilstatens och telegrafverkets kassor i propositionen nr 245 — utvisar, att inkomster av fonder och familjepensionsavdrag kunna uppskattas till sammanlagt omkring 5.4 miljoner kronor samt utgifterna för familjepensioner till omkring 3.6 miljoner kronor, medan kostnaden för icke-ordinarie befattningshavares uppflyttning en löneklass kan uppskattas till högst 150,000 kronor.

Med hänvisning i övrigt till vad jag anfört vid anmälan av propositionen nr 245 samt under framhållande av, att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen läser kunna avlåtans utan hinder av att den för avlåtande av propositioner till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Kungl. Maj:ts proposition nr 258.

att bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels träffa överenskommelse med fullmäktige för statens järnvägars änke- och pupillkassa i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts;

dels besluta om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1937, i vad rör statens järnvägar, samt därvid fastställa de avvikelser, som betingas av nämnda överenskommelse samt av vad i det föregående anförts rörande kvinnliga befattningshavare;

dels ock meddela de bestämmelser, som i övrigt erfordras för genomförande från och med den 1 juli 1937 av berörda överenskommelse och för tillämpning enligt vad i det föregående anförts av motsvarande regler rörande kvinnliga befattningshavare vid statens järnvägar och deras efterlevande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition till riksdagen skall avlätas av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.

Bilaga A.

Överenskommelse mellan staten samt statens järnvägars änke- och pupillkassa.

Mellan 1934 års familjepensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade delegerade för statens järnvägars änke- och pupillkassa, under förbehåll av fullmäktiges godkännande, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat uttryckligen angives, den som omedelbart före övertagandet var delägare i kassan.

1. Staten övertager kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet eller på annan grund.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans fullmäktige eller direktion eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för fullmäktig, direktionsledamot eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

2. Beträffande envar vid övertagandet i statens järnvägars tjänst kvarstående delägare i kassan, för vilken huvudbestämmelserna i kassans reglemente (ej övergående stadganden) gälla, och vilken ej gjort anmälan enligt 9 mom. här nedan, skola bestämmelserna i det förslag till allmänt familjepensionsreglemente, som framlagts för innevarande års riksdag genom proposition nr 201, från övertagandet bliva tillämpliga med de undantag, som i 3—6 mom. här nedan omförmälas. Därvid skall beträffande delägare, som vid övertagandet erlade avgifter till kassan beräknade för en tidigare innehavd befattning, för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den befattning han vid övertagandet innehade, så anses som om han alltjämt innehade förstnämnda befattning.

3. För i 2 mom. avsedd delägare skall — med undantag som nedan i detta mom. sägs — i stället för bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet rörande familjepensionsavdrag gälla, att honom tillkommande lön (arvode) eller tjänstepension skall minskas *dels* så länge han kvarstår i tjänst med belopp, motsvarande den årsavgift, som han senast haft att erlagga till kassan, *dels* i förekommande fall med belopp, motsvarande sådan tilläggsavgift, som han enligt före övertagandet meddelat beslut jämlikt § 6 mom. 1 i kassans reglemente skulle hava haft att, därest kassan fortbestått, erlagga till kassan utöver årsavgift, *dels* ock i förekommande fall med belopp, motsvarande tilläggsavgift, som bestämts enligt 4 mom. här nedan.

Vinner i 2 mom. avsedd delägare vid eller efter övertagandet befordran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, eller förordnas i 2 mom. avsedd delägare vid eller

efter övertagandet att innehava icke-ordinarie befattning, å vilken nämnda reglemente är tillämpligt och för vilken ett högre familjepensionsunderlag är gällande än det för hans förra befattning fastställda, eller erlade i 2 mom. avsedd delägare vid övertagandet avgifter till kassan, beräknade för en befattning med lägre familjepensionsunderlag än underlaget för den befattning han då innehade, skall även i fråga om familjepensionsavdrag allmänna familjepensionsreglementet å honom tillämpas. I förekommande fall skall han dock utöver eljest stadgade familjepensionsavdrag vidkännas avdrag med belopp, motsvarande i första stycket omförmälda tilläggsavgifter utöver årsavgift.

4. Har i 2 mom. avsedd delägare före övertagandet ingått äktenskap efter fyllda 50 år, men har beslut enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente om erläggande av tilläggsavgift icke före övertagandet meddelats, skola hustru och barn i det äktenskapet ej äga pensionsrätt, förrän delägaren hos myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, gjort anmälan om detta äktenskap för bestämmande av tilläggsavgift enligt de av kassans direktion närmast före övertagandet tillämpade grunderna, att utgå på sätt i 3 mom. här ovan sägs.

5. För i 2 mom. avsedd delägare, vilken vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, må familjepensionens grundbelopp icke i något fall bestämmas till belopp, understigande familjepensionsunderlaget för den befattning han vid dödsfallet eller avgången med pension innehade eller enligt 2 mom. skall anses inneha.

6. Efterlämnar i 2 mom. avsedd delägare vid sin död icke änka men fränskild hustru, från vilken han erhållit äktenskapsskillnad före kassans övertagande och som ej ingått nytt äktenskap, skall den fränskilda hustrun, där ömmande omständigheter föreligga, kunna efter prövning av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillerkännas samma pensionsrätt, som enligt allmänna familjepensionsreglementet tillkommer make ensam.

7. Till efterlevande efter sådan delägare i kassan, som vid övertagandet icke kvarstår i statens järnvägars tjänst eller för vilken de övergående stadgandena i reglementet då gälla, samt till de vid tidpunkten för övertagandet befintliga pensionstagarna i kassan skall utgå *dels* grundpension till belopp, som skolat av kassan gäldas, därest de omedelbart före övertagandet gällande bestämmelserna alltjämt varit gällande, *dels* pensionstillägg, i den mån sådant vid övertagandet utgår enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) med däri sedermera gjorda ändringar, *dels* dyrtidstillägg enligt de grunder, som vid varje tidpunkt gälla i fråga om dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, *dels* ock ett fast tillägg, motsvarande 22 procent å nämnda grundpension, dock att beträffande efterlevande till delägare enligt de övergående stadgandena i kassans reglemente (P³-pensionärerna) detta tillägg i stället skall utgå med belopp, motsvarande de gratifikation, som enligt senast tillämpade grunder utgått till sådana pensionärer.

Före övertagandet beviljade understöd jämlikt § 6 mom. 4 i kassans reglemente skola alltjämt utgå enligt oförändrade grunder. Rörande pensionsstillägg och dyrtidstillägg härå gäller vad ovan sägs.

I de i detta mom. avsedda fallen skola i övrigt med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten jämlikt 1 mom. här ovan övertager, de före övertagandet gällande bestämmelserna i tillämpliga delar gälla, därvid för staten skall gälla vad enligt berörda bestämmelser gäller för kassan och därvid myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall fullgöra vad enligt berörda bestämmelser ankommer på kassans direktion eller fullmäktige. Vid tillämpningen härav skola följas de av kassans direktion närmast före övertagandet tillämpade grunderna rörande bestämmande av avgifter enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente. Förvärvas sålunda efter övertagandet pen-

sionsrätt efter befattningshavare, som en gång vunnit avgiftsbefrielse enligt § 11 mom. 2 i kassans reglemente, skall det i första stycket här ovan omförmälda fasta tillägget å pensionerna icke utgå.

8. Ingår befattningshavare, som tidigare varit delägare i kassan men vid övertagandet jämlikt § 11 mom. 2 i kassans reglemente upphört att vara delägare, efter övertagandet äktenskap, skall han vara berättigad att förvärva pensionsrätt för hustru och barn i det äktenskapet enligt enahanda grunder, som gällt före övertagandet, därvid vad i 7 mom. här ovan sägs skall äga motsvarande tillämpning.

9. Önskar delägare, som vid övertagandet kvarstår i statens järnvägars tjänst och för vilken huvudbestämmelserna i kassans reglemente gälla, att för honom i stället för föreskrifterna i 2—6 mom. här ovan skall äga tillämpning vad i 7 mom. sägs, och gör han därom före övertagandet anmälan till Kungl. Maj:t, skall jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda moment gälla. Vid bestämmande av avgifter enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente skola dock tillämpas — i stället för de av kassan före övertagandet tillämpade grunderna — de grunder, som närmare angivas i härvid såsom *bilaga SJ*¹ fogade promemoria.

Vinner delägare, som gjort sådan anmälan, vid eller efter övertagandet befordran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, skall allmänna familjepensionsreglementet å honom tillämpas, med iakttagande dock att vad i 4—6 mom. här ovan sägs skall äga motsvarande tillämpning samt att han i förekommande fall utöver eljest stadgade familjepensionsavdrag skall vidkännas avdrag med belopp, motsvarande sådan tilläggsavgift utöver årsavgift, som för honom fastställts antingen före övertagandet eller med tillämpning av 4 mom. här ovan eller, före befordringen, enligt första stycket i detta moment.

10. Har någon vid tillämpning av § 6 mom. 1 i kassans reglemente ålagts att retroaktivt betala årsavgifter, från vilka han förut varit befriad, eller enligt § 4 mom. 1 sista stycket i kassans reglemente ålagts att gälda särskild retroaktivavgift, och har han medgivits amortering av sådan skuld under viss tidsperiod, skall om oguldna sådana amorteringsbelopp gälla vad i denna överenskommelse sägs om tilläggsavgifter utöver årsavgift.

11. Vid övertagandet överlåter kassan till staten samtliga tillgångar med undantag av vad som motsvarar överskottet enligt balansräkning, uppgjord per dagen för övertagandet enligt de grunder, som angivas i dels härvid fogade promemoria *bilaga SJ*¹ dels ock den promemoria, som fogats såsom *bilaga B vid proposition nr 245* till innevarande års riksdag. Rörande tillgångarnas värdering skola jämväl gälla de i nämnda promemorior angivna grunderna. Uppgörelser i förevarande avseenden träffas mellan järnvägsstyrelsen och kassan. Uppstår därvid meningsskiljaktighet rörande värderingen eller rörande tillgångarnas fördelning, skall frågan hänskjutas till avgörande av tredje man, som utses av parterna.

Över förenämnda överskott äga delägarna efter övertagandet förfoga. I fråga om användningen av överskottet besluta kassans vid övertagandet fungerande fullmäktige i den ordning, som i kassans reglemente är stadgad rörande ändring av reglementet.

Efter tidpunkten för övertagandet skola dels de senast utsedda revisorerna förrätta sedvanlig granskning av kassans räkenskaper för tiden intill övertagandet och däröver avgiva berättelse, dels ock de vid övertagandet fungerande fullmäktige för samma tid verkställa dem enligt reglementet åliggan-

¹ Bilaga B med tillhörande bilagor B 1—6 till denna proposition.

de granskning och däröver till Kungl. Maj:t avgiva vederbörlig anmälan. Härav föranledda kostnader, beräknade enligt före övertagandet gällande bestämmelser, skola gäldas av staten. Staten svarar jämväl i övrigt för alla kostnader, som efter den för övertagandet bestämda tidpunkten äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

12. Denna överenskommelse gäller under förutsättning att den å ömse sidor godkänts före 1936 års utgång, varjämte undertecknade delegerade för kassan såsom villkor för överenskommelsens genomförande, i anslutning till familjepensionsutredningens tillstyrkande, förutsätta bifall till delegerades förslag i en till familjepensionsutredningen avgiven promemoria den 21 februari 1936 i fråga om de s. k. kristidshusen. I samband med godkännandet fastställes dagen för övertagandet.

Denna överenskommelse är upprättad i två exemplar, av vilka vardera parten tagit ett.

Stockholm den 27 april 1936.

1934 års familjepensionsutredning: Delegerade för Statens Järnvägars änke- och pupillkassa:

A. Hamilton.

M. Blomberg.

O. A. Åkesson. Joël Laurin.

Sture Christiansson. Axel Allander.

Arne Segerud. John Sjöholm.

R. Lundqvist.

Bilaga B.

P. M.

angående den ekonomiska innebörden av en mellan 1934 års familjepensionsutredning och delegerade för statens järnvägars änke- och pupillkassa den 27 april 1936 träffad preliminär överenskommelse angående statens övertagande av kassans verksamhet.

Av byråchefen fil. doktor TIM JANSSON.

1. Allmänna grunder och förutsättningar för beräkningarna.

Förevarande beräkningar äro verkställda med tillämpning av »självkostnadsgrunder» (räntefot 4 %) angivna i en av mig den 26 februari 1936 dagtecknad P. M. med allmänna grunder för beräkningar angående civila familjepensionskassors ställning i och för bedömande av den ekonomiska innebörden av ett statens övertagande av verksamheten.¹ Dessa beräkningar få med hänsyn till arten av de sålunda tillämpade grunderna ej användas för bedömande av kassans ställning under förutsättning att den faktiskt skulle fortsätta sin verksamhet; för ett dylikt ändamål måste nämligen tillämpas »betryggande grunder» (jfr nyssberörda P. M.).

Kassans ställning vid en tänkt fortsatt tillämpning av dess nuvarande reglemente har undersökts på grundval av förhållandena den 31 december 1934 utan hänsyn till framtida befordringar. Statsbidrag och förvaltningskostnader hava ej medräknats, ej heller gratifikationier till s. k. P³-pensionärer. Hänsyn har ej tagits till möjligheten för nuvarande delägare enligt övergående stadganden och dessas efterlevande att övergå å reglementets huvudbestämmelser. I bilaga B 1 meddelas två balansräkningar betecknade »Balansräkning nr 1» och »Balansräkning nr 2»; de skilja sig beträffande de gjorda antagandena angående barnpensioner — till vilka räknas såväl barntillägg i fall, där pensionsberättigad änka finnes, som pensioner till minderåriga barn i övriga fall. Barnpensionerna hava i balansräkning nr 1 genomgående antagits utgå med den procent av änkepensionen, som föreslagits av 1934 års familjepensionsutredning och som även ingår i allmänna familjepensionsreglementet, meddelat i propositionen nr 201 till 1936 års riksdag (50, 20, 20 . . . , då pensionsberättigad änka finnes; 100, 50, 20, 20 . . . för moderlösa barn); barnpension antages härvid utgå till 21 års ålder, där dylik pension ej redan den 31 december 1934 upphört. I balansräkning nr 2 hava kassans reglementes bestämmelser i fråga om barnpensioner (procenttal: 40, 10, 10 . . . , då pensionsberättigad änka finnes; 100, 40, 10, 10 . . . för moderlösa barn — slutålder 18 år) antagits gälla beträffande nuvarande barnpensionärer samt pensionerade delägare och delägare enligt kassans reglementes övergående stadganden, medan de nya procenttalen och den nya slutåldern 21 år förutsatts tillämpade även i denna balansräkning vad beträffar delägare i tjänst

¹ Ifrågavarande P. M. ingår som bilaga B i propositionen nr 245 till 1936 års riksdag.

enligt kassans reglementes huvudbestämmelser. För samtliga nuvarande delägare, alltså även för tjänstepensionärer och delägare enligt övergående stadganden, tillämpas emellertid — om man bortser från de nedan omförmälda särskilda antagandena beträffande delägare, som ingått äktenskap efter 50 års ålder — familjepensionsvärden enligt tabellerna 1 och 2 i ovannämnda P. M. den 26 februari 1936; dessa värden appliceras härvid även å beräknade pensioner för f. d. delägare, vilka äro i tjänst eller åtnjuta tjänstepension. De återstående årsavgifter, vilkas kapitalvärde upptages på tillgångsidan, hava i enlighet med gällande reglementes bestämmelser antagits löpa obligatoriskt intill vederbörandes avgång från tjänsten, varvid dock för den, som fyllt 50 år och icke äger pensionsberättigad familj, avgift icke antagits utgå. Beträffande delägare, vilka äga pensionsrätt på grund av äktenskap ingånget senast vid 50 års ålder har tab. 3 i ovannämnda P. M. kommit till användning.

Beträffande delägare, vilka äga pensionsrätt för efter 50 års ålder ingånget äktenskap, hänvisas till redogörelsen nedan i avdelning 2.

I balansräkning nr 3 hava avgifterna ävensom pensionsbeloppen — till den del de icke såsom är fallet med 120-kronorstillägg, rörliga pensionsdelar samt pensions- och dyrtidstillägg skola bekostas av statsmedel — upptagits i enlighet med reglerna i överenskommelsen den 27 april 1936 utan hänsyn till befordringar och under antagande att samtliga befattningshavare i tjänst med delaktighet i kassan enligt dess reglementes huvudbestämmelser välja alternativet med pensionering i anslutning till allmänna familjepensionsreglementet (2—6 mom. i överenskommelsen). Att familjepensionsvärden byggande på de nya barnpensionsvillkoren tillämpats vid balansräkningens upprättande även beträffande sådana delägare, för vilka de äldre ogynnsammare barnpensionsvillkoren skola gälla efter övertagandet (nuvarande delägare enligt övergående stadganden och tjänstepensionärer), innebär en viss ehuru föga betydande säkerhetsbelastning.

2. Speciella antaganden vid beräkningar angående tjänstemän, som ingått äktenskap efter 50 års ålder.

Beträffande de *tjänstemän, som den 31 december 1934 ägde pensionsrätt för efter 50 års ålder ingånget äktenskap* (»redan ingångna äktenskap»), var dessas antal 209 och det sammanlagda försäkrade änkepensionsbeloppet enligt nuvarande bestämmelser 171,000 kronor. För dessa har beräkningen av kapitalvärdet av änkepensionskostnaden och kapitalvärdet av åldersskillnadsavgifter enligt nuvarande bestämmelser¹ skett individuellt, varvid för delägare tillämpats samma dödlighetstabeller som vid övriga beräkningar och för hustru dödlighetstabellen R 32; hänsyn har icke tagits till skilsmässesannolikhet, ej heller till omgiftessannolikhet för änka. Beträffande sådana fall, där kassan i fråga om pensionerade tjänstemän hos statens järnvägar — på grund av att åldersskillnadsavgift erlagts på en gång eller ock överhuvud taget ej utgått — saknar kännedom, huruvida hustrun fortfarande lever, har sannolikheten för att hustrun lever beräknats enligt tabellen R 32 med utgångspunkt från den senaste tidpunkt, då man enligt de från kassan erhållna uppgiftskorten säkert vet, att hon levde. För pensioner till *barn* födda inom sådant äktenskap, varom är fråga i denna avdelning, finnes täckning redan i

¹ Med åldersskillnadsavgift avser jag här den tilläggsavgift, som enligt nuvarande bestämmelser utgår för delägare, vilken efter 50 års ålder ingått äktenskap med en mera än 10 år yngre kvinna.

de tidigare tillämpade familjepensionsvärdena. Kapitalvärdet av återstående årsavgifter har även här, när det gäller balansräkningarna n:ris 1 och 2, beräknats med tillämpning, förutom av vederbörlig dödlighetstabell, av tab. 3 i nyssberörda P. M. den 26 februari 1936; skulle man i stället räkna med en mindre hastigt fallande sannolikhet att äga pensionsberättigad familj, bleve kapitalvärdet endast obetydligt högre. I balansräkning nr 3 har räknats med obligatorisk årsavgiftsbetalning intill avgång ur tjänsten.

Beträffande de *delägare eller f. d. delägare, vilka voro i tjänst den 31 december 1934 och vilka efter nämnda tidpunkt kunna väntas erhålla familjepensionsrätt för efter 50 års ålder ingånget äktenskap* (»framdeles ingångna äktenskap»), måste beräkningarna ske kollektivt. Enär delaktigheten för dylik pensionsrätt enligt nuvarande bestämmelser ej är obligatorisk, måste vid beräkningar avseende dessa bestämmelser, vilka i balansräkningarna n:ris 1 och 2 genomgående antagits gällande i fråga om änkepensionen, hänsyn tagas till i vilken utsträckning tjänsteman, som ingått äktenskap efter 50 års ålder, utnyttjar möjligheten att vinna delaktighet i kassan på grund av äktenskapet. I balansräkning nr 3 förutsattes för befattningshavare i tjänst med reglerad familjepension obligatorisk delaktighet, därest han den 31 december 1934 ej uppnått 50 års ålder.

Den kollektiva beräkningen sker i allmänhet *för redan ingångna och framdeles ingångna äktenskap sammantagna*; värdena för framdeles ingångna äktenskap framkomma genom subtraktion från det sålunda erhållna beloppet av det förut uträknade värdet för redan ingångna äktenskap. Utfinnandet av beräkningsgrunder för en dylik beräkning försvåras därunder, att på förevarande område gälla avsevärt olika statistiska relationstal för olika grupper. En undersökning av de särskilda förhållandena inom statens järnvägars änke- och pupillkassa jämförda med förhållandena för manliga ordinarie civila tjänstemän i allmänhet har emellertid lett till följande beräkningsantaganden.

A) Nuvarande befattningshavare i tjänst.

a) Pensioners kapitalvärde för äktenskap ingångna efter 50 års ålder (redan ingångna och framdeles ingångna).

1) Frivillig familjepensionering till förmån för hustru vid äktenskap ingånget av delägare efter 50 års ålder (nuvarande bestämmelser; balansräkningarna n:ris 1 och 2):

$$\text{för L-grader } \Sigma_s 0.520 e_x(F_x^{60} - F_x^{50}) \quad (1)$$

$$\text{för H-grader } \Sigma_s 0.475 e_x(F_x^{65} - F_x^{50}) \quad (2),$$

där x är delägarers ålder vid den tidpunkt balansräkningen avser, e summa beräknad änkepension för x -åringar enligt nuvarande reglemente samt där F_x^g avser gränsåldern g år och beräknas enligt tab. 2 i min ovannämnda P. M. den 26 februari 1936. Den kvotdel av pensioners kapitalvärde för framdeles ingångna äktenskap, som för $x > 50$ belöper på ur kassan redan utträdade delägare, är $\frac{x}{x-1}$ (se nedan under b 1) och b 2)).

Summationstecknet Σ_s angiver, att summationen skall avse alla nuvarande delägare i tjänst och f. d. delägare i tjänst, oberoende av huruvida och vid vilken ålder äktenskap ingåtts; tecknet Σ_s , som tillämpas nedan i formlerna (5) och (8), avser däremot, att summationen skall inskränkas till nuvarande delägare i tjänst med pensionsrätt på grund av äktenskap ingånget efter uppnådda 50 år.

2) Obligatorisk familjepensionering till förmån för hustru vid äktenskap ingånget av delägare efter 50 års ålder; enligt allmänna familjepensionsreglementet (prop. 201 till 1936 års riksdag), vilket vid beräkningarna i balans-

räkning nr 3 förutsättes bliva obligatoriskt gällande i fråga om befattningshavare i tjänst med reglerad familjepension, därest han nu är yngre än 50 år.¹

$$\text{För } x < 50: \text{ L-grader } \Sigma, 0.65 E_x(F_x^{60} - F_x^{50}) \quad (3)$$

$$\text{H-grader } \Sigma, 0.50 E_x(F_x^{65} - F_x^{50}) \quad (4),$$

där E_x är summa beräknad avgiftspension² för x -åringar enligt det nya reglementet och F_x beräknas på sätt nyss sagts.

Att koefficienterna i formlerna (3) och (4) äro ej oväsentligt högre än i formlerna (1) och (2) beror på den i de förstnämnda fallen obligatoriska anslutningen, genom vilken antalet fall med pensionsrätt ökas. Formlerna bygga på erfarenheten för tjänstemän hos statens järnvägar, vilken leder till lägre värden än erfarenheten för civila manliga tjänstemän i allmänhet.

Man synes emellertid hava anledning att räkna med att de nya bestämmelserna, vilka i motsats till nu gällande bestämmelser för delägare över 50 år icke medföra någon minskning av nettolönen, därest befattningshavare ingår äktenskap och för detsamma begär pensionsrätt, komma att leda till ökade giftermålsfrekvenser; bland annat torde man kunna räkna med att legalisering av förbindelser sker i större utsträckning än tidigare. Den härigenom uppstående merkostnaden för pensioner har ej debiterats kassan, och det förutsättes, att den täckes av statsmedel.

I formeln (3) för lägre lönegrader ingår liksom i formeln (1) F_x^{60} inom parentes, medan F_x^{65} i stället tillämpats för högre lönegrader i formlerna (4) och (2). Detta betyder, att man vid beräkningarna antagit, att äktenskap med pensionsrätt för lägre lönegrader ej ingås efter 60 års ålder och för högre lönegrader ej efter 65 års ålder. Emellertid gäller enligt allmänna familjepensionsreglementet en gränsålder av 65 år såväl för lägre som för högre lönegrader, varför i formel (3) F_x^{60} egentligen borde utbytas mot F_x^{65} . Merkostnaden i förhållande till formel (3) på grund av äktenskap ingångna mellan 60 och 65 års ålder av delägare i lägre lönegrader, som vid statens övertagande av kassans rörelse äro yngre än 50 år, skall emellertid enligt överenskommelse mellan familjepensionsutredningen och delegerade för statens järnvägars änke- och pupillkassa bestridas av statsmedel. Räknet per den 31 december 1934 utgör kapitalvärdet av denna merkostnad 251,625 kr.

För $x > 50$ anses, såsom redan antytts, obligatorisk pensionering ej föreligga för samtliga befattningshavare utan endast för dem som vid statens övertagande av kassans rörelse redan äro delägare i kassan. Här tillämpas vid upprättandet av balansräkning nr 3 först formlerna (1) och (2), med uppdelning av framdeles ingångna äktenskap på ur kassan redan utträdde delägare och kvarstående delägare [proportion $x : (x^1 - x)$]. Härefter höjas värdena för efter 50 års ålder redan ingångna äktenskap samt för framdeles ingångna äktenskap av kvarstående delägare i enlighet med överenskommelsen, medan värdena för framdeles ingångna äktenskap av redan utträdde delägare bibehållas oförändrade.

¹ Därest övergång å de nya bestämmelserna ej sker i den här förutsatta utsträckningen, ändras givetvis beräkningsresultaten (jfr vad nedan i avdelning 6 sägs i fråga om avräkningen i samband med statens övertagande av kassans rörelse).

² Med avgiftspension avses här den fulla pension, som framkommer om familjepensionsunderlaget enligt allmänna familjepensionsreglementet minskas med 120 kronor och som för framtida befattningshavare är avsedd att täckas av befattningshavarens egna avgifter. Denna pension har i tidigare utredningar (bil. D till prop. 201 samt bilagorna B, C och F till prop. 245) benämnts grundpension. Sistnämnda term tillämpar jag ej här, detta för att undvika förväxling med den liknande termen grundbelopp, vilken i allmänna familjepensionsreglementet användes i en annan betydelse.

b) Årsavgifters kapitalvärde för äktenskap ingångna efter 50 års ålder (redan ingångna och framdeles ingångna).

1) Frivillig familjepensionering till förmån för hustru vid äktenskap ingånget av delägare efter 50 års ålder (nuvarande bestämmelser; balansräkningarna n:ris 1 och 2):

a) retroaktivt beräknade årsavgifter för tiden från delägares utträde ur kassan till nuvarande tidpunkt (avser framdeles ingångna äktenskap för nuvarande tjänstemän över 50 års ålder)

$$\sum_s c\kappa \cdot (x - 50) \cdot 12m_x - \sum_t (x - 50) \cdot 12m_x \quad (5)$$

(beloppet av redan debiterade dylika avgifter för hittills ingångna äktenskap ingår i tillgångsposten IV i balansräkningarna).

β) framtida årsavgifter

$$\sum_s c\kappa \cdot \bar{a}_{x, \overline{p-x}} \cdot 12m_x \quad (6)$$

där m_x betyder summan av nuvarande månadsavgifter för x -åringar (ej ålderskillnadsavgifter) och p pensionsåldern samt c och κ redovisas nedan:

	Lägre lönegrader	Högre lönegrader
c	0.80	0.95
κ	0.0394	0.0464

2) Obligatorisk familjepensionering till förmån för hustru vid äktenskap ingånget av delägare efter 50 års ålder (enligt allmänna familjepensionsreglementet):¹

För befattningshavare, som nu äro yngre än 50 år, räknas genomgående med avgifter intill vederbörandes avgång ur tjänsten

$$\sum_s \bar{a}_{x, \overline{p-x}} \cdot 12m_x \quad (7)$$

För befattningshavare, som nu äro äldre än 50 år, räknas med samma formel med tillämpning å nuvarande *delägare*. För befattningshavare i tjänst, vilka efter uppnådda 50 års ålder utträtt ur kassan, enär de sakna pensionsberättigad familj, tillägges ett belopp beräknat enligt formlerna (5) och (6).

c) Ålderskillnadsavgifters kapitalvärde för äktenskap, vilka framdeles ingås av nuvarande befattningshavare efter uppnådda 50 år.

Ifrågavarande kapitalvärde beräknas utgöra

$$\sum_s c \cdot e_x F_x \Delta^{10} - \sum_t \frac{1}{\kappa^1} \cdot e_x F_x \Delta^{10} \quad (8)$$

där κ^1 utgör för lägre lönegrader 0.0455 och för högre lönegrader 0.0490 samt där $F_x \Delta^{10}$ redovisas i bilaga B 4.

I fråga om redan löpande ålderskillnadsavgifter tillämpas, såsom redan nämnts, individuell beräkning.

B) Pensionerade delägare (endast redan ingångna äktenskap):

Såväl beträffande pensioners som årsavgifters och ålderskillnadsavgifters kapitalvärden tillämpas individuell beräkning.

Det må nämnas, att $F_x \Delta^{10}$ -värdena i bilaga B 4 beräknats under förutsättning, att ålderskillnadsavgifterna utgå med belopp svarande mot ovan givna beräkningsgrunder för individuell beräkning. I bilaga B 5 gives en jämförelse för ett antal fall mellan ålderskillnadsavgiften enligt sistnämnda beräk-

¹ Se not 1 å sid. 28.

ningsgrunder och åldersskillnadsavgiften enligt kassans nuvarande bestämmelser. Jämförelsen visar, att de bägge avgifterna avvika från varandra i olika riktningar, dock vad beträffar huvudparten av tjänstemännen, nämligen befattningshavare i de lägre lönegraderna, ej med några avsevärdare belopp.

Emellertid förutsätter överenskommelsen, att kassans bestämmelser angående åldersskillnadsavgifter skola ändras efter övertagandet beträffande sådana utträdde befattningshavare i tjänst, vilka vid övertagandet voro delägare i kassan men jämlikt 9 mom. i överenskommelsen anmält sig vilja kvarstå å äldre bestämmelser.

En dylik ändring torde ej kunna verkställas annat än i överensstämmelse med nuvarande reglementes allmänna bestämmelser på denna punkt. Dessa bestämmelser hava följande lydelse (§ 6 mom. 1):

»Äktenskap, på grund varav anspråk å pension framställes, måste vara ingånget före delägarens avskedstagande och innan han fyllt femtio år. Dock må den, som ingår äktenskap efter uppnådda femtio år och fortfarande är anställd i ordinarie tjänst vid statens järnvägar, kunna såsom delägare förvärva pensionsrätt eller, i händelse att pensionsberättigade barn från ett föregående äktenskap finnas, rätt till del i pensionen åt i det nya äktenskapet efterlämnade änka och barn, så framt han till kassan erlägger avgifter motsvarande fulla värdet av sådan förmån, därvid vederbörlig hänsyn skall tagas till av honom förut till kassan inbetalda avgifter. Beloppet av de avgifter, delägaren skall erlägga, bestämmes av direktionen.»

I 1910 års fullmäktiges motivering för detta stadgande (se protokoll, hållet vid första sammanträdet under urtima möte med fullmäktige för delägarna i statens järnvägstrafiks pensionsinrättning den 14 november 1910) uttalas bland annat följande:

»Då en delägare — vare sig han varit gift förut eller ej — vilken ingår äktenskap efter fyllda 50 år vid beräkningen av värdet av förmånen att vinna delägarerätt för i sådant äktenskap efterlämnad änka och barn givetvis bör få tillgodoräkna sig de av honom förut till kassan inbetalda avgifter, anse fullmäktige, till förekommande av tvivelsmål därutinnan, bestämmelse därom böra här intagas.»

Stadgandets avfattning ger en rätt stor frihet åt direktionen att utfärda tillämpningsföreskrifter i en för de återinträdda mer eller mindre gynnsam riktning. Den anförda motiveringen synes kunna leda och har även i tillämpningen lett till en för den återinträdde så gynnsam tolkning som att avgiftsbetalningen för honom, under förutsättning av viss i pensionshänseende ej alltför kostnadskrävande familjesammansättning och oförändrad änkepension, bör fortsättas med sitt årsbelopp före utträdet, varvid dock avgifterna för utträdestiden skola retroaktivt betalas vederbörligen förräntade. Den för delägare i allmänhet normala kostnad, vilken skall ligga till grund vid bedömandet huruvida extra avgifter böra erläggas, kan exempelvis väljas motsvarande genomsnittsförhållandena inom någon av följande delägargrupper:

Grupp 1: Samtliga nu förefintliga delägare, gifta och ogifta, vilka äro i en ålder mellan 49 och 50 år.

Grupp 2: Samtliga nu förefintliga gifta delägare, vilka äro i en ålder mellan 49 och 50 år.

Grupp 3: Samtliga delägare, vilka under det förflutna året gift sig i en ålder mellan 49 och 50 år.

De nämnda tre grupperna, vilka givetvis icke på långt när representera alla här tänkbara alternativ, giva i ordning tagna en stigande »normal» kostnad, för vilken icke skulle utgå extra avgifter. De extra avgifterna bliva

alltså störst om man utgår från grupp 1 och minst om man utgår från grupp 3. Om man i det följande bortser från barnpensionerna, vilka genomgående kunna antagas täckta av de vanliga årsavgifterna, synas de nuvarande tillämpningsbestämmelserna i stort sett bygga på grupp 3 under antagande av en genomsnittlig ålderskillnad mellan man och hustru i denna grupp av 10 år (se protokoll, hållet vid fullmäktiges för delägarna i statens järnvägars änke- och pupillkassa tredje sammanträde under andra lagtima mötet den 11 juni 1914, bilaga nr 32).

Vill man i stället beräkna merkostnaden i förhållande till genomsnittet för gifta delägare i allmänhet och ej blott för de sent ingångna äktenskapen, har man att bygga på grupp 2. Härvid är det lämpligt, att man ej begränsar undersökningen av de faktiska genomsnittliga ålderskillnaderna till att omfatta tjänstemän i en ålder mellan 49 och 50 år utan även medtager vissa angränsande åldrar. Nedan meddelas genomsnittliga åldersdifferenser på grundval av tab. 19 å sid. 137 i 1934 års familjepensionsbetänkande (Statens offentliga utredningar 1934: 29).

Tjänstemans ålder	Genomsnittlig ålderskillnad mellan man och hustru Statens järnvägars manliga ord. tjänstemän ^{1/7} 1933			Manliga be- folkningen i hela riket 31 dec. 1920
	Lägre löne- grader	Högre löne- grader	Samtliga lö- negrader	
45—49 år.....	2.34 år	2.83 år	2.39 år	2.93 år
50—54 ».....	2.60 »	4.08 »	2.75 »	3.12 »
55—59 ».....	2.95 »	4.63 »	3.13 »	3.29 »
60—64 ».....	3.33 »	4.33 »	3.47 »	3.65 »

Utgår man från kassans egen erfarenhet och tager man utom till grupp 2 även någon hänsyn till förhållandena i åldrar över 50 år synes man, om en enhetlig normal ålderskillnad skall läggas till grund, lämpligen kunna fixera denna till 3 år. De ålderskillnadsavgifter, vilka avses i 9 mom. i överenskommelsen, skola också enligt vad som avtalats under förhandlingarna bygga på denna normaldifferens, så att ålderskillnadsavgift uttages för de fall, då äktenskap ingås av tjänsteman efter 50 års ålder och hustrun är mera än 3 år yngre än mannen.¹ De nya ålderskillnadsavgifterna grunda sig för såväl lägre som högre lönegrader på en räntefot av $3\frac{1}{4}\%$, dödlighetstabellen R 32 för män resp. kvinnor samt, för transformation av livsfallsdödligheten enligt tab. R 32 till en »betryggande» dödsfallsdödlighet, ett säkerhetstillägg av 27.2 procent. Dessa beräkningsgrunder överensstämna, bortsett från att man här icke räknat med något omkostnadstillägg, med Svenska personalpensionskassans beräkningsgrunder för änkepensionering vid s. k. okombinerad halvkollektiv familjepensionsförsäkring; någon anledning att räkna med de till lägre avgifter ledande grunderna för s. k. kombinerad försäkring eller med de här eljest tillämpade »självkostnadsgrunderna» synes ej föreligga på denna punkt, där en direkt tillämpning av en bestämmelse i kassans nuvarande reglemente avses. Den årliga ålderskillnadsavgiften för delägare, som vid avgiftsbetalningens början är x år gammal och då har en y år gammal hustru, beräknas sålunda till följande procent $t_{x, y}$ av änkepensionen (ålder med streck över avser hustru)

$$t_{x, y} = 127.2 \cdot \frac{\overline{a}_y - \overline{a}_{x, y} - (\overline{a}_{x-3} - \overline{a}_{x, x-3})}{a_{x, y}} \quad (9)$$

¹ Med ungefär samma utgångspunkt hade byråchefen K. Dickman i en utredning den 8 augusti 1912 framlagt ett förslag till ålderskillnadsavgifter, vilket emellertid icke vann direktionens bifall.

En jämförelse mellan de nuvarande och de nya avgifterna meddelas för ett antal fall i bilaga B 6.

Den sålunda verkställda ändringen i åldersskillnadsavgifter påverkar icke balansräkning nr 3, enär vid dennas upprättande inga delägare, som kunna övergå å de nya bestämmelserna, antagits kvarstå å äldre bestämmelser; under denna förutsättning kommer ju den avtalade ändringen, som just skulle avse icke övergångna delägare i tjänst med reglerad familjepension, icke i tillämpning. Däremot kan ändringen antagas vara av betydelse vid tidpunkten för övertagandet.

Vad beträffar nu redan utträdde delägare förefaller det emellertid, som om kassans direktion vore oförhindrad att under mellantiden före statens övertagande av kassan ändra nuvarande tillämpningsbestämmelser till § 6 mom. 1 i riktning mot höjda avgifter även för dessa, därest de sedermera återinträda. Skulle ändring ske också för dessa, borde skäligen hänsyn tagas härtill vid balansräkningens upprättande (jfr nedan under 6 beträffande avräkningen vid övertagandet), varom överenskommelse i så fall sedermera finge träffas mellan järnvägsstyrelsen och kassan.

Systemet med åldersskillnadsavgifter medför givetvis en diskontinuitet i avgiftsbestämmelserna vid 50 års ålder. Denna diskontinuitet synes emellertid ofrånkomlig vid nuvarande reglementsbestämmelser, vilka tillämpningsföreskrifter än utfärdas på grundval av dessa.

3. Värdering av kassans kapitaltillgångar.

Det bokförda värdet av kassans kapitaltillgångar utgjorde per den 31 december 1934 80,910,542 kronor. En värdering av dessa tillgångar efter en effektiv ränta av 4 % (jfr avdelning 6 i min ovannämnda P. M. den 26 februari 1936) har, bortsett från fastigheterna, år 1935 företagits av f. d. byråchefen K. Dickman; Dickmans värdering, vilken efter nedan nämnda grunder kompletterats i fråga om fastigheterna, bifogas (bilaga B 2). Denna värdering har tillämpats i de olika balansräkningarna för erhållande av det s. k. korrigerade överskottet.

Fastigheterna hava värderats av distriktssekreterare E. Rune (se bilaga B 3). De av Rune angivna uppskattade värdena överstiga de av vederbörande taxeringsnämnder åsatta värdena för alla fastigheter sammantagna med 46,000 kronor men understiga kassans bokförda värde med icke mindre än 4,140,647:42 kronor.

De av Rune meddelade uppskattade värdena skola enligt träffad överenskommelse tillämpas för de särskilda vid övertagandet kvarvarande fastigheterna vid upprättandet av balansräkningen i samband med övertagandet, varvid dock förutsattes, att på grund av nytillkommande särskilda förhållanden (ombyggnad o. d.) överenskommelse för visst fall må kunna träffas mellan järnvägsstyrelsen och kassan om annat värde. Emellertid framhåller distriktssekreterare Rune, att fastigheterna i kvarteren Kannan och Myrstacken i Stockholm samt i Kristinehamn, Mjölby och Krylbo äro uthyrda till statens järnvägar för 9 å 10 år framåt mot en hyra, som avsevärt överstiger den nettoavkastning, som han med hänsyn till det föreliggande läget på hyresmarknaden beräknat vid sin uppskattning av dessa fastigheter. Då dessa bundna kontrakt under en tid av 9 å 10 år tillföra en eventuell köpare av fastigheterna en avsevärd inkomst utöver fastigheternas normala avkastningsförmåga, måste givetvis, därest fastigheterna nu skulle försälas, hänsyn tagas till den högre avkastning, som härigenom kan utvinnas av fastigheter-

na. Merinkomsten för de nyss nämnda och andra fastigheter ävensom de förluster på grund av kontrakt med statens järnvägar, som uppkomma för fyra av fastigheterna, redovisas i bilaga B 3. Det kapitaliserade värdet av merinkomsten minskad med sistnämnda förlust utgjorde per den 31 december 1934 efter 4 % 1,617,000 kronor (de årliga beloppen anses utgå kvartalsvis i förskott). Enligt träffad överenskommelse skall motsvarande värde beräknat per tidpunkten för statens övertagande av kassan vad beträffar då kvarvarande fastigheter upptagas som tillgång vid upprättandet av balansräkning vid nämnda tidpunkt. I de här meddelade balansräkningarna per den 31 december 1934 har vid beräkningen av det s. k. korrigerade överskottet tillämpats en värdering efter de principer, som nyss angivits.

Enligt bilaga B 2 förekommo den 31 december 1934 in-teckningslån med ett förmånsrättsläge liggande över 75 % av taxeringsvärdet till ett sammanlagt belopp av 692,498 kronor, varav 536,998 kronor gällde sju amorteringslån avseende av kassan försålda fastigheter, medan 155,500 kronor gällde två lån med 6 månaders uppsägning. Beträffande de båda sistnämnda lånen har kassan lämnat den uppgiften, att det ena nu är inlöst medan det andra efter verkställd uppsägning av låntagaren kommer att inlösas i början av maj 1936. Å de nämnda amorteringslånen, vilka utlämnats efter medgivande av Kungl. Maj:t, hava enligt uppgift vissa mindre amorteringar, tills dato ungefär 42,000 kronor, verkställts efter utgången av år 1934. Ett av amorteringslånen, för vilket amorteringen skall börja först år 1944, graverar vederbörande fastighet med ett belopp liggande 61,000 kronor över taxeringsvärdet.

4. Sammanfattning av resultaten i de olika balansräkningarna.

Vid tillämpning av de bokförda värdena för kapitaltillgångarna blir kassans överskott (»okorrigerat överskott») enligt balansräkning nr 1 16,773,264 kronor och enligt balansräkning nr 2, med däri förutsatt lägre barnpensionskostnad, 17,810,769 kronor. Värderas kapitaltillgångarna på sätt ovan i avdelning 3 angivits, uppstår ett korrigerat överskott i balansräkning nr 1 av 16,776,006 kronor och i balansräkning nr 2 av 17,813,511 kronor. Om man bortser från understöd enligt § 6 mom. 4 i kassans reglemente, utgör pensioners kapitalvärde enligt balansräkning nr 1 sammanlagt 80,612,138 kronor och enligt balansräkning nr 2 79,574,633 kronor. Det korrigerade överskottet utgör 20.81 % av pensioners kapitalvärde i balansräkning nr 1 och 22.39 % av pensioners kapitalvärde i balansräkning nr 2.

Den av 1934 års familjepensionsutredning föreslagna grundpensionen (här benämnd avgiftspension, jfr not 2 å sid. 28) överensstämmer ungefär med nuvarande änkepension i statens järnvägars änke- och pupillkassa, förhöjd med ett procenttal liggande mellan de båda nyssnämnda (jfr kol. 12 i tab. 1 i förberörda P. M. januari 1936, i vilken tillämpats ett procenttal av 21.09).

Balansräkning nr 3 avser förhållandena vid ett tänkt övertagande från statens sida av kassans verksamhet per den 1 januari 1935. Avgifts- och pensionsbelopp hava på sätt närmare angivits i balansräkningens rubrik upptagits i enlighet med överenskommelsen den 27 april 1936, varvid samtliga delägare, som enligt överenskommelsen kunna övergå på de nya bestämmelserna, förutsatts begagna sig därav. De övergångna ikläda sig genom övergången en förpliktelse att fortsätta med avgiftsbetalningen intill avgång ur tjänsten, även för det fall att vederbörande efter uppnådda 50 års ålder saknar pensionsberättigad familj; härigenom kommer årsavgifternas kapitalvärde att ökas. Samtidigt komma, såsom redan nämnts, pensionsförmånerna

från kassans medel att ökas till de nya avgiftspensionerna. Det okorrigerade överskottet i balansräkning nr 3 utgör 1,164,433 kronor, det korrigerade överskottet 1,167,175 kronor. Under de angivna förutsättningarna skulle alltså återstå ett överskott för kassans egen räkning av 1,167,175 kronor. Erhåller kassan för täckande av förluster å de s. k. kristidsfastigheterna av statsmedel det belopp av 1,500,000 kronor, vars beviljande kassans delegerade vid undertecknandet av överenskommelsen angivit såsom villkor för densammans genomförande och som tillstyrkts av familjepensionsutredningen, kommer det för kassan disponibla överskottsbeloppet att under i övrigt oförändrade förutsättningar ökas till 2,667,175 kronor.

5. Inverkan av befordringar.

Såsom redan nämnts, hava de tre här meddelade balansräkningarna upprättats utan hänsyn till framtida befordringar. Den avslutade överenskommelsen innebär, att dylik hänsyn ej heller skall tagas vid upprättandet av balansräkning i samband med övertagandet. Vill man undersöka innebörden av överenskommelsen även med beaktande av befordringar, måste ett antagande göras angående framtida befordringsfrekvenser och befordringsåldrar för de nuvarande delägarnas vidkommande. Skulle man förutsätta, att befordringarna framdeles komme att ske i samma utsträckning och vid ungefär samma åldrar som inom driftsavdelningen¹ år 1935, erhöle man en förlust för familjepensioneringen genom nuvarande delägars befordringar. Emellertid har inom järnvägsstyrelsen uttalats, »att de befordringar, som inom driftsavdelningen verkställdes under år 1935, beteckna onormalt höga befordringsåldrar samt att det är riktigt att räkna med en under de kommande åren undan för undan fortskridande nedgång i befordringsåldrarna till mera normala värden». Genom en dylik nedgång skulle i stället för den på grundval av 1935 års erfarenhet beräknade förlusten kunna uppstå en vinst för staten. På grund av den stora osäkerhet, med vilken antaganden angående den framtida utvecklingen av befordringsförhållanden givetvis måste vara behäftade, är det icke möjligt att göra något uttalande, hurvida det kan anses såsom mest sannolikt, att slutresultatet av befordringarna för familjepensioneringen vidkommande blir vinst eller förlust för staten.

6. Närmare bestämmelser angående verkställandet av avräkningen mellan staten och kassan i samband med statens övertagande av kassans rörelse.

Den balansräkning, som skall uppgöras per tidpunkten för statens övertagande av kassans verksamhet, för avgörande i vad mån kassan må behålla viss del av sina tillgångar efter övertagandet, bör upprättas efter samma grundprinciper som balansräkning nr 3, kompletterade med de särskilda bestämmelser angående värdering av tillgångar, vilka givits ovan och i avdelning 6 i min P. M. den 26 februari 1936.

Emellertid uppkomma ytterligare beräkningsfrågor på grund av valfriheten för delägare i tjänst med reglerad familjepension att övergå på de nya bestämmelserna eller att kvarstå på de gamla. De ej övergångna utgöra en kategori, som ej återfinnes i balansräkning nr 3 och som kan föranleda en viss urvalseffekt å balansräkningens olika poster.

Till en början må denna fråga behandlas *utan hänsyn till frivillig pensionsförsäkring på grund av äktenskap ingånget av delägare efter uppnådda 50 år.*

¹ Denna avdelning omfattar enligt lämnad uppgift för närvarande ungefär 93 procent av antalet ordinarie tjänstemän hos statens järnvägar.

Vad först beträffar tillgångsposten »II. Kapitalvärdet av återstående årsavgifter för förefintliga befattningshavare (delägare och f. d. delägare)» skall denna för övergångna beräknas under förutsättning av avgiftsbetalning intill avgång från tjänsten, såsom också har skett i balansräkning nr 3, medan för ej övergångna nuvarande reglementes bestämmelser skola antagas gälla liksom för samtliga delägare har skett i balansräkningarna nr 1 och 2. För de övergångna blir beräkningen på denna punkt oberoende av familjesammansättningen, och därför kunna tillämpas samma livräntevärden $\bar{a}_{x, \overline{p-x}}^a$ som i balansräkning nr 3. För de ej övergångna blir livräntevärdet däremot beroende av familjens sammansättning, varför ett urval här kan komma att göra sig gällande, så att det i balansräkningarna n:ris 1 och 2 tillämpade livräntevärdet $\alpha_{x, p}$, vilket vad beträffar åldrar över 50 år bygger på genomsnittliga familjeförhållanden (tab. 3 i ovannämnda P. M. den 26 februari 1936), måste modifieras.

För delägare, som vid tidpunkten för statens övertagande av kassan äro äldre än 50 år, synes det vara riktigast, att kapitalvärdet av avgifterna, i varje fall i princip, beräknas individuellt med hänsyn ej blott till delägarans utan även hans pensionsberättigade familjemedlemmars ålder, varvid hänsyn icke torde behöva tagas till barn, vilka födas efter nämnda tidpunkt. Härvid böra tillämpas de eljest gällande allmänna beräkningsgrunderna. Sedan det konstaterats, i vilken utsträckning delägarna kvarstå å äldre bestämmelser, bör efter överenskommelse mellan järnvägsstyrelsen och kassan kunna användas någon lämplig approximationsmetod för förenklande av de komplicerade beräkningar, som skulle erfordras vid en exakt genomförd individuell beräkning.

För delägare, som vid tidpunkten för statens övertagande av kassan äro yngre än 50 år, måste rent hypotetiska antaganden läggas till grund. Följande antaganden, vilka åtminstone a priori synas vara till kassans fördel, bygga på den förutsättningen, att för delägare, som vid övertagandet äro yngre än 35 år, någon urvalsverkan ej kan uppträda, sedan han uppnått 50 års ålder, varför genomsnittsantagandena i balansräkningarna n:ris 1 och 2 oförändrade kunna för honom tillämpas. För delägare, som äro äldre än 35 år, antages urvalet göra sig gällande i en utsträckning, som är beroende på frekvensen vid tidpunkten för övertagandet av delägare med pensionsberättigad familj hos de ej övergångna jämförd med motsvarande frekvens för samtliga tjänstemän hos statens järnvägar i motsvarande åldrar, angiven här nedan för tidpunkten $\frac{1}{7}$ 1933. Skulle de bägge nämnda frekvenstalen för någon av åldersgrupperna 35—40 år, 40—45 år, 45—50 år inom de lägre resp. högre lönegraderna tagna för sig överensstämma, skulle urval icke anses äga rum för befattningshavare inom denna åldersgrupp, och beräkningsmetoden i balansräkningarna n:ris 1 och 2 komme att oförändrad gälla. För övriga fall gälla följande regler.

Låt det procentuella antalet tjänstemän i de olika åldersgrupperna vara givet i nedanstående tabell.

Ålder	Tjänstemän hos S. J. $\frac{1}{7}$ 1933			Ej övergångna delägare vid tidpunkten för övertagandet. Beteckning.
	Beteckning	Lägre löne- grader	Högre löne- grader	
35—40 år	g_1	92	85	h_1
40—45 »	g_2	95	88	h_2
50—55 »	g_3	95	90	h_3

Det kapitalvärde av en temporär livränta å 1 kronas årsbelopp, som skall tillämpas vid kapitalisering av årsavgifterna för de ej övergångna, är då följande:

Ålder x	Livräntekapitalvärde
35—40 år	$\bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a + \frac{0.70 g_1 + 0.30 h_1}{g_1} (\alpha_{x,p} - \bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a)$
40—45 »	$\bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a + \frac{0.40 g_2 + 0.60 h_2}{g_2} (\alpha_{x,p} - \bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a)$
45—50 »	$\bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a + \frac{0.10 g_3 + 0.90 h_3}{g_3} (\alpha_{x,p} - \bar{a}_{x, \overline{50-x} }^a)$

Vad beträffar skuldposten »II. Kapitalvärdet av förefintliga befattningshavares rätt till familjepension för efterlevande» gör sig någon urvalsverkan praktiskt taget ej gällande, enär de pensionsförmåner, som kapitaliseras i balansräkningen, äro ungefär lika stora för övergångna och ej övergångna. För ej övergångna bortfaller 120-kronorstillägget, vilket ju emellertid ej ingår i avräkningen mellan staten och kassan.

I det föregående har vid bedömandet av urvalet bortsetts från äktenskap ingångna efter 50 års ålder, för vilka frivillig försäkring tagits. I den mån dylikt äktenskap redan är ingånget före övertagandet, bör för ej övergången delägare kapitalvärdet av pensionsförmåner å ena sidan och åldersskillnadsavgifter å andra sidan upptagas enligt samma individuella beräkningsgrunder som i balansräkningarna n:ris 1 och 2 samt kapitalvärdet av återstående årsavgifter enligt samma regler som ovan i denna avdelning lämnats för delägare, som vid övertagandet är äldre än 50 år men som ingått äktenskap före uppnådda 50 år. Vad beträffar äktenskap, som av ej övergången delägare ingås efter statens övertagande av kassan, synes man efter den genom överenskommelsen verkställda höjningen av åldersskillnadsavgifterna i fråga om dylika fall kunna vid balansräkningens upprättande bortse såväl å ena sidan från pensionsförmåner som å andra sidan från års- och åldersskillnadsavgifter på grund av dylikt äktenskap.

Beträffande den ändring i beräkningsgrunderna för avräkningen, som för anledes, därest kassans nuvarande bestämmelser för åldersskillnadsavgifter ändras redan före övertagandet, kan denna givetvis icke nu närmare utformas utan får i så fall bliva föremål för särskild överenskommelse mellan järnvägsstyrelsen och kassan.

Vid upprättandet av balansräkning nr 3 har kapitalvärdet av understöd enligt § 6 mom. 4 i kassans reglemente beräknats utan hänsyn till avgång av annan orsak än dödsfall (jfr ovannämnda P. M. den 26 februari 1936). Från kassans delegerades sida har emellertid gjorts gällande, att understöden enligt hittillsvarande praxis i icke oväsentlig utsträckning upphöra även av annan anledning än dödsfall, nämligen på grund av att »understödstagaren återvunnit hälsa och arbetsduglighet eller hans ekonomiska ställning förbättrats så, att han icke längre kan tillerkännas fortsatt understöd eller ock att understödstagaren av hemortskommunen omhändertagits till full försörjning». Enär detta påpekande gjorts först omedelbart före överenskommelsens undertecknande, har någon utredning angående betydelsen för familjepensioneringens ekonomi av dylika indragningar av understöd ej nu medhunnits. Det synes böra bliva föremål för särskild överenskommelse mellan järnvägsstyrelsen och kassan, huruvida och enligt vilka grunder vid avräkningen i samband med övertagandet hänsyn skall tagas till avgång av ifrågasvarande art.

Statens övertagande av kassans rörelse har vid förhandlingarna prelimiärt antagits ske år 1937. Det är givetvis icke möjligt att nu göra något uttalande, huruvida det överskott, som då må framkomma vid avräkningen och som enligt överenskommelsen skall behållas av kassan, kommer att överstiga eller understiga det korrigerade överskottet enligt balansräkning nr 3, vilken avser tidpunkten den 31 december 1934.

7. Statens beräknade kostnader för övertagandet av kassans rörelse.

Bedömt efter de tillämpade beräkningsgrunderna skulle statens kostnader för övertagandet utgöras av

1) kapitalvärdet av de fasta 120-kronorstilläggen för delägare i tjänst, räknat per den 31 december 1934 7,270,000 kronor; dessa tillägg avse att ersätta de nuvarande direkta statsbidragen;¹

2) kapitalvärdet av viss del av gratifikationer till P³-pensionärer, räknat per den 31 december 1934 228,943 kronor (jfr not 3, sid. 38); beloppet kan emellertid beräknas nedgå ej oväsentligt under mellantiden intill övertagandet;

3) kapitalvärdet av viss i avdelning 2 omförmäld kostnad för de lägre lönegraderna i samband med höjning av gränsåldern för äktenskaps ingående, räknat per den 31 december 1934 251,625 kronor;

4) den av kassans delegerade begärda särskilda ersättningen för förluster å kristidsfastigheter 1,500,000 kronor, i den mån denna kan anses betingad av själva övertagandet av kassans rörelse.

Därest kapitalvärdet av 120-kronorstilläggen, 7,270,000 kronor, tänkes amorterat på ett antal år under tillämpning av lika stora annuiteter, bliva dessas årsbelopp vid kontinuerlig beräkning efter 4 % räntefot följande för de nedan angivna alternativa amorteringstiderna:

Annuiteten utgår under	Annuitet motsvarande 120-kronors- tillägget (kapitalvärdet 7,270,000 kr.)
20 år	525,000 kr.
25 »	456,000 »
30 »	412,000 »
35 »	382,000 »
40 »	360,000 »

Statsbidraget enligt nuvarande grunder till kassan (de s. k. diverseinkomsterna) utgjorde år 1935, utan inräknande av pensions- och dyrtidstillägg, 331,581 kronor. Ett belopp svarande mot ifrågavarande bidrag kommer efter övertagandet i stället att tillföras statens järnvägar.

Vad beträffar de av staten helt bekostade rörliga pensionsdelarna komma dessa att understiga dyrtidstilläggen beräknade enligt nuvarande grunder å pensionerna enligt nuvarande skala, detta, såvitt jag kunnat finna, oberoende av hur levnadskostnadsindex framdeles utvecklar sig.

Stockholm den 27 april 1936.

¹ Det synes vara av ett visst intresse att undersöka, vilket konstant årligt statsbidrag, som kapitaliserat för all framtid har samma värde som 120-kronorstilläggen för nuvarande befattningshavare i tjänst med reglerad familjepension och framtida ordinarie manliga befattningshavare. Beloppet kan beräknas som ett års ränta å sammanlagda kapitalvärdet av nyssnämnda tillägg. Utgår man från att antalet befattningshavare för framtiden icke ändras, erhåller man, fortfarande efter 4 % räknat, att detta tänkta årsbidrag, som alltså kan sägas vara ekvivalent med 120-kronorstilläggen, bör uppgå till 458,000 kronor vid en antagen gemensam inträdesålder för framtida ordinarie befattningshavare av 25 år, 505,000 kronor vid en inträdesålder av 30 år och 560,000 kronor vid en inträdesålder av 35 år. Därest antalet ordinarie tjänstemän hos statens järnvägar framdeles kommer att nedgå, minskas givetvis dessa belopp.

Statens järnvägars änke- och pupillkassa. Balansräkningar per den 31 december 1934 efter "självkostnadsgrunder" (räntefot 4 %) utan hänsyn till framtida befordringar.

(Statsbidrag och förvaltningskostnader ej medräknade.)

	Balansräkning nr 1	Balansräkning nr 2	Balansräkning nr 3
	Kassans nuvarande reglemente, dock allmänna familjepensionsreglementets (prop. 201) barnpensionsbestämmelser	Kassans nuvarande reglemente, dock allmänna familjepensionsreglementets (prop. 201) barnpensionsbestämmelser för nuvarande delägare i tjänst enl. kassans reglementes huvudbestämmelser	Avgifter och pensioner enl. överenskommelsen den 27 april 1936 (utan inräkning av pensions- och dyrtidstillägg eller, vad angår delägare i tjänst enl. reglementets huvudbestämmelser, 120-kronorstillägg och rörlig pensionsdel; hänsyn ej tagen till utsträckning av pensionsrätten för hustru genom införande av pensionsrätt för fränskild hustru, eller — vad beträffar delägare i lägre lönegrader, som nu äro yngre än 50 år — genom höjning av nuvarande högsta gränsålder för äktenskaps ingående, i allmänhet pensionsåldern 60 år, till 65 år)
Tillgångar	kr.	kr.	kr.
I. Kapitalbehållning enl. räkenskaperna	80,910,542	80,910,542	80,910,542
II. Kapitalvärdet av återstående årsavgifter för förefintliga befattningshavare (delägare och f. d. delägare)			
1) avseende äktenskap (nuvarande och blivande), ingångna senast då befattningshavare uppnått 50 års ålder			
högre lönegrader	2,692,004	2,692,004	
lägre lönegrader	13,767,539	13,767,539	
2) avseende äktenskap ingångna efter det befattningshavare uppnått 50 års ålder			
a) redan ingångna äktenskap			
högre lönegrader	23,377	23,377	
lägre lönegrader	32,383	32,383	
b) framdeles ingångna äktenskap			
högre lönegrader	86,703	86,703	
lägre lönegrader	258,013	258,013	
III. Kapitalvärdet av åldersskillnadsavgifter för förefintliga befattningshavare och tjänstepensionärer (delägare och f. d. delägare)			
a) återstående avgifter för redan ingångna äktenskap			
högre lönegrader	43,236	43,236	43,236
lägre lönegrader	67,908	67,908	67,908
b) avgifter för framdeles ingångna äktenskap			
högre lönegrader	65,783	65,783	27,349
lägre lönegrader	113,275	113,275	34,590
IV. Kapitalvärdet av oguldna retroaktivavgifter och vissa oguldna årsavgifter	104,742	104,742	104,742
	98,165,505	98,165,505	98,750,252
Skulder			
I. Kapitalvärdet av utgående pensioner till änkor och barn			
änkor	² 25,591,856	² 25,591,856	³ 31,222,064
minderåriga barn	2,038,324	1,000,819	⁴ 1,220,999
understöd enl. § 6 mom. 4 i kassans reglemente	780,103	780,103	780,103
Transport	28,410,283	27,372,778	33,223,166

¹ Kapitalvärdet av återstående årsavgifter i balansräkning nr 3 kan ej specificeras på de olika underrubrikerna till II.

² Utan hänsyn till gratifikationer till P^a-pensionärer.

³ 122 % av värdet i balansräkning nr 2. För P^a-pensionärerna har härigenom gjorts en avsättning av 296,858 kronor för en årlig förhöjning med 22 % av den tillförsäkrade pensionen. För de s. k. gratifikationerna, vilka enligt överenskommelsen skola utgå för denna kategori i stället för 22 %-förhöjning, kräves en sammanlagd avsättning av 525,801 kronor. Differensen 228,943 kronor är avsedd att, omräknad per tidpunkten för statens övertagande av kassans rörelse, täckas av statsmedel.

⁴ 122 % av värdet i balansräkning nr 2.

(Forts.) Statens järnvägars änke- och pupillkassa. Balansräkningar per den 31 december 1934 efter "självkostnadsgrunder" (räntefot 4 %) utan hänsyn till framtida befordringar.

(Statsbidrag och förvaltningskostnader ej medräknade.)

	Balansräkning nr 1	Balansräkning nr 2	Balansräkning nr 3
Transport	28,410,283	27,372,778	33,223,166
II. Kapitalvärdet av förefintliga befattningshavares rätt till familjepension för efterlevande			
A) befattninghavare i tjänst enl. kassans reglementes huvudbestämmelser			
a) äktenskap (nuvarande och blivande) ingångna senast då befattningshavare uppnått 50 års ålder			
högre lönegrader.....	8,636,415	8,636,415	¹ 10,549,785
lägre lönegrader	34,548,355	34,548,355	¹ 41,758,303
b) äktenskap ingångna efter det befattningshavare uppnått 50 års ålder			
1) redan ingångna äktenskap			
högre lönegrader.....	244,510	244,510	¹ 299,858
lägre lönegrader	404,818	404,818	¹ 491,214
2) framdeles ingångna äktenskap			
α) av f. d. delägare (utträdde efter uppnådda 50 år)			
högre lönegrader	169,389	169,389	169,389
lägre lönegrader.....	122,745	122,745	122,745
β) av delägare, som nu äro äldre än 50 år			
högre lönegrader	9,491	9,491	¹ 11,579
lägre lönegrader.....	19,004	19,004	¹ 23,185
γ) av delägare, som nu äro yngre än 50 år			
högre lönegrader	203,998	203,998	¹ 261,007
lägre lönegrader.....	535,772	535,772	¹ 808 886
B) befattningshavare i tjänst enl. kassans reglementes övergående stadganden samt tjänstepensionärer			
a) äktenskap ingångna senast då befattningshavare uppnått 50 års ålder			
högre lönegrader.....	1,428,624	1,428,624	² 1,742,921
lägre lönegrader	6,246,438	6,246,438	² 7,620,654
b) äktenskap ingångna efter det befattningshavare uppnått 50 års ålder			
högre lönegrader.....	101,005	101,005	² 123,226
lägre lönegrader	311,394	311,394	² 379,901
III. Överskott (okorrigerat)	16,773,264	17,810,769	1,164,433
	98,165,505	98,165,505	98,750,252
Därest kapitalbehållningen värderas efter 4 % effektiv ränta, varvid dock fastigheterna upptagas i enlighet med av distriktssekreterare Rune verkställd värdering (inkl. värdet efter 4 % av merinkomst på grund av kontrakt med S. J.), se bilagorna B 2 och B 3, nedgår kapitalbehållningens värde med förlust å fastigheter 2,523,647 kr., men ökas samtidigt med vinst å värdepapper 2,239,404 kr. och avsatt regleringsfond för obligationsvärden 286,985 kr.; överskottssaldo:	2,742	2,742	2,742
Det med hänsyn hertill korrigerade överskottet blir	16,776,006	17,813,511	1,167,175

¹ Kapitalvärdet av avgiftspensioner enligt allmänna familjepensionsreglementet; sammanlagda kapitalvärdet av 120-kronorstilläggen för de nuvarande delägarna i tjänst, vilka tillägg ej ingå i balansräkningen, utgör ungefär 7,270,000 kronor.

² 122 % av värdet i balansräkning nr 2.

³ 122 % av värdet i balansräkning nr 2. Egentligen skulle ifrågakvarande post vara ett eller annat tusental kronor lägre av den anledning att 22 %-förhöjningen ej skall tillkomma framdeles återinträdde delägare i tjänst enligt övergående stadganden.

Statens järnvägars änke- och pupillkassa. **Kapitaltillgångar** ^{31/12} 1934.

Kapitaltillgångar.	Bokfört värde kr.	Värde enl. en eff. ränta		Marknadsvärde ^{31/12} 1934 kr.
		av 3.5 % kr.	av 4 % kr.	
A. Fastigheter uthyrda till S. J.¹				
värde utan hänsyn till merinkomst på grund av kontrakt med S. J.	8,673,080	2,450,600	2,450,600	
kapitaliserad merinkomst på grund av kontrakt med S. J.		2,167,000	2,167,000	
i egen förvaltning ¹	2,304,167	2,327,000	2,327,000	
Summa A	10,977,247	2,845,600	2,845,600	
B. Obligationer				
Svenska statens	11,531,833	13,186,117	12,030,979	13,790,045
Sveriges allm. hypoteksbank	1,148,212	1,220,325	1,195,671	1,271,594
Sveriges statshypotekskassa	3,655,514	4,054,398	3,900,179	4,259,900
Svenska bostadskreditkassan	2,090,500	2,280,740	2,213,005	2,301,000
Inteckningsgaranti A.-B.	199,000	209,520	204,920	218,000
Utfärdade eller garanterade av svensk kommun	2,203,518	2,446,883	2,391,853	2,485,721
Svenska trafikbolags	243,030	320,838	313,776	294,000
Svenska industribolags	762,875	809,202	792,587	810,500
Andra obligationer	4,670,778	5,090,529	4,985,144	5,410,226
	26,505,260	29,618,552	28,028,114	30,840,986
C. Förlagsbevis	1,023,167	1,071,903	1,062,227	1,075,000
Summa B + C	27,528,427	30,690,455	29,090,341	31,915,986
D. Lån utfärdade eller garanterade av svensk kommun	5,210,707	5,551,579	5,323,667	
E. Inteckningslån				
Amorteringslån avseende av kassan försålda fastigheter	942,058	1,108,207	1,049,631	
Övriga	29,324,000	30,130,391	29,977,991	
Summa E	30,766,058	31,238,598	31,027,622	
F. Lån till Riksgäldskontoret mot säkerhet av inteckningar i f. d. Uppsala-Gävle järnvägs A.-B.	3,257,735	3,691,340	3,522,631	
G. Lån mot säkerhet av Göteborgs hypotekskassas obligationer	300,000	360,030	338,070	
H. Kassa och banker	2,274,314	2,274,314	2,274,314	
I. Övriga tillgångar (ej försäkringstekniskt beräknade poster)				
Upplupna räntor	723,962	723,962	723,962	
Fördringar hos Kungl. Järnvägsstyrelsen ..	187,135	187,135	187,135	
Förskotter	1,600	1,600	1,600	
Inventarier	1	1	1	
Summa I	912,698	912,698	912,698	
Summa kapitaltillgångar	81,227,136	83,172,614	80,942,943	
Skulder (ej försäkringstekniskt beräknade poster)				
Donationsfonder	24,215	24,215	24,215	
Regleringsfond för obligationsvärden	286,985	—	—	
Övriga skulder	5,444	5,444	5,444	
Summa skulder	316,644	29,659	29,659	
Saldo: tillgångar över skulder	80,910,492	83,142,955	80,913,284	

¹ Uppdelningen på »uthyrda till S. J.» och »i egen förvaltning» har skett på grundval av förhållandena januari 1936.

² Enligt en av distriktssekreterare E. Rune den 15 januari 1936 avgiven värdering; sammanlagt taxeringsvärde utgör 6,790,600 kronor. Merinkomsten på grund av kontrakt med S. J. har såväl i 4 %- som 3.5 %-kolumnen kapitaliserats efter en räntefot av 4 %.

Specifikation angående inteckningslån.

	Låne- belopp	Inom 50 % av tax.- värdet	Över 50 % inom 60 %	Över 60 % inom 66 ² / ₃ %	Över 66 ² / ₃ % inom 75 %	Över 75 %
Amorteringslån avseende av kassan försålda fastighe- ter	kr. 942,058	0	53,040	130,600	221,420	536,998
	% 100.0	0.0	5.6	13.9	23.5	57.0
Övriga inteckningslån	kr. 29,824,000	25,415,050	3,549,990	558,293	145,167	155,500
	% 100.0	85.2	11.9	1.9	0.5	0.5
Summa inteckningslån	kr. 30,766,058	25,415,050	3,603,030	688,893	366,587	692,498
	% 100.0	82.6	11.7	2.2	1.2	2.3

Fastigheter tillhöriga Statens järnvägars änke- och pupillkassa 31 december 1934 (värdering januari 1936).

Fastighetens benämning	Taxeringsvärde Kr.	Bokfört värde Kr.	Av distriktssekreterare Rune uppskattat värde Kr.	Årlig merinkomst på grund av kontrakt med S. J. Kr.	Årlig förlust på grund av kontrakt med S. J. Kr.	Kontraktet utgår den
<i>Uthyrda till Statens järnvägar:</i>						
Kv. Myrstacken nr 24, Stockholm	1,100,000: —	2,550,142: 61	1,150,000: —	} 110,000: —	—	1/10 1946
› Kannan nr 1, „	920,000: —	2,188,390: 98	970,000: —			
› Krogen nr 12, litt. A, Norrköping	169,600: —	176,206: 05	169,600: —	—	1,000: —	1/4 1938
› „ 12, „ B, „	148,000: —	115,095: 90	150,000: —	—	3,000: —	1/10 1943
› Bromsaren nr 1, Linköping	60,000: —	96,728: 16	60,000: —	1,000: —	—	1/10 1944
› Ävestrand nr 4, Krylbo	160,000: —	601,171: 19	140,000: —	22,000: —	—	1/4 1945
› Tuben nr 1—4, Mjölby	300,000: —	677,928: 61	200,000: —	28,000: —	—	1/4 1945
› Smaragden nr 1, Göteborg	500,000: —	487,585: 36	540,000: —	—	13,000: —	1/10 1939
› Karlsvik nr 1, Karlstad	330,000: —	443,323: 51	340,000: —	2,000: —	—	1/1 1937
› Bagaren nr 7, Kristinehamn	624,000: —	919,157: 56	390,000: —	27,000: —	—	1/4 1945
› Sillen nr 5, Luleå	400,000: —	416,349: 85	350,000: —	—	1,000: —	1/10 1941
Lägenheten Läreda, Hässleholm	25,000: —	1,000: —	50,000: —	—	—	
	4,736,600: —	8,673,079: 78	4,509,600: —	190,000: —	18,000: —	
<i>I egen förvaltning:</i>						
Kv. Stadens dike nr 5, Stockholm	270,000: —	177,538: 77	340,000: —			
› Bromsaren nr 2, Linköping	175,000: —	216,928: 94	200,000: —			
› Vaktposten nr 8, Göteborg	200,000: —	214,050: 90	230,000: —			
› Fyrisvallen nr 1, „	302,000: —	380,241: 89	302,000: —			
› Mörkelyckan, Skövde	65,000: —	52,103: 49	70,000: —			
› Jungmannen nr 5, Jönköping	310,000: —	317,966: 28	325,000: —			
› Gustav nr 7, Malmö	572,000: —	736,795: 89	700,000: —			
› Arken nr 1, Östersund	160,000: —	208,541: 48	160,000: —			
	2,054,000: —	2,304,167: 64	2,327,000: —			
Summa	6,790,600: —	10,977,247: 42	6,836,600: —			

Anm. Det kapitaliserade värdet av merinkomsten netto på grund av kontrakt med S. J., vilket ej inräknats i resp. fastigheters uppskattade värden, utgjorde per den 31 december 1934 efter 4 % 1,617,000 kronor.

Bilaga B 4.

$$F_x^{\Delta 10}$$

x	Lägre lönegrader	Högre lönegrader	x	Lägre lönegrader	Högre lönegrader
20.....	0.005	0.014	45.....	0.014	0.040
21.....	0.005	0.015	46.....	0.015	0.042
22.....	0.005	0.015	47.....	0.016	0.044
23.....	0.006	0.016	48.....	0.016	0.046
24.....	0.006	0.016	49.....	0.017	0.048
25.....	0.006	0.017	50.....	0.018	0.051
26.....	0.006	0.018	51.....	0.019	0.053
27.....	0.007	0.019	52.....	0.020	0.056
28.....	0.007	0.019	53.....	0.020	0.058
29.....	0.007	0.020	54.....	0.021	0.061
30.....	0.008	0.021	55.....	0.022	0.063
31.....	0.008	0.022	56.....	0.023	0.066
32.....	0.008	0.023	57.....	0.023	0.068
33.....	0.009	0.024	58.....	0.024	0.071
34.....	0.009	0.025	59.....	0.025	0.073
35.....	0.009	0.026	60.....	0.026	0.076
36.....	0.010	0.027	61.....	0.026	0.079
37.....	0.010	0.028	62.....	0.027	0.082
38.....	0.011	0.029	63.....	0.028	0.086
39.....	0.011	0.031	64.....	0.029	0.089
40.....	0.012	0.032	65.....	0.030	0.093
41.....	0.012	0.033	66.....	0.031	0.097
42.....	0.013	0.035	67.....	0.032	0.102
43.....	0.013	0.037	68.....	0.033	0.106
44.....	0.014	0.038	69.....	0.034	0.110
			70.....	0.035	0.112

Åldersskillnadsavgifter i procent av änkepen pension vid olika beräkningsgrunder efter 4 % räntefot under förutsättning av en normal åldersskillnad av 10 år (engångsavgift eller ock årlig avgift utgående så länge man och hustru båda leva).

Mannens ålder vid avgifts- betal- ningens början	H u s t r u n n e d a n s t ä a n d e a n t a l å r y n g r e ä n m a n n e n											
	1 5 å r						2 0 å r					
	Engångsavgift			Årlig avgift			Engångsavgift			Årlig avgift		
	Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹	
		L	H		L	H		L	H		L	H
50	71.7	73.8	78.4	5.50	5.25	6.61	137.2	141.6	149.1	10.36	9.96	11.81
55	86.8	88.7	93.7	7.41	7.11	8.16	165.4	170.5	178.6	13.91	13.48	15.37
60	104.5	105.0	110.1	10.18	9.75	11.17	199.6	202.9	211.3	19.18	18.52	21.12
65	122.4	122.3	127.1	14.09	13.59	15.44	237.3	237.8	245.7	26.77	25.88	29.28

Mannens ålder vid avgifts- betal- ningens början	H u s t r u n n e d a n s t ä a n d e a n t a l å r y n g r e ä n m a n n e n											
	2 5 å r						3 0 å r					
	Engångsavgift			Årlig avgift			Engångsavgift			Årlig avgift		
	Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹		Nuvarande bestäm- melser	Förestående grunder ¹	
		L	H		L	H		L	H		L	H
50	195.3	201.5	210.8	14.64	14.08	15.90	247.1	253.3	263.7	18.41	17.62	19.82
55	235.5	243.3	253.4	19.68	19.07	21.65	296.5	306.4	317.7	24.59	23.90	27.02
60	283.5	290.7	301.1	27.00	26.27	29.82	356.8	367.3	378.9	33.73	32.99	37.32
65	338.6	342.5	352.3	37.82	36.81	41.51	426.1	434.6	445.6	47.27	46.36	52.15

¹ Här avses beräkningsgrunderna i avdelning 2 för »redan ingångna äktenskap».

Jämförelse mellan årliga avgifter för återinträdd obefordrad delägare enligt kassans räntefot 4 %) och enligt avtalade nya bestämmelser för tillämpning av 9 mom. i 3 år yngre; räntefot 3.25 %

Årsavgiften antages utgöra 3.5 % av högsta A-ortslön. Års- och ålderskillnadsavgifter antagas

		H u s t r u n n e d a n s t ä e n d e						
		0 å r						
Mannens ålder vid avgifts- betal- ningens början	Ålderskillnads- avgift i procent av änkepengionen	Sammanlagda års- och ålderskillnadsavgifter i kronor						
		5:e lönegraden			15:e lönegraden			
		Nuvarande bestäm- melser	Nya bestäm- melser	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹	Ökning genom de nya bestäm- melserna ²	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹
50	0	0	87.00	87.00	0	159.00	159.00	0
55	0	0	87.00	87.00	0	159.00	159.00	0
60	0	0	87.00	87.00	0	159.00	159.00	0
65	0	0	87.00	87.00	0	159.00	159.00	0

		H u s t r u n n e d a n s t ä e n d e						
		10 å r						
Mannens ålder vid avgifts- betal- ningens början	Ålderskillnads- avgift i procent av änkepengionen	Sammanlagda års- och ålderskillnadsavgifter i kronor						
		5:e lönegraden			15:e lönegraden			
		Nuvarande bestäm- melser	Nya bestäm- melser	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹	Ökning genom de nya bestäm- melserna ²	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹
50	0	10.99	87.00	154.70	67.70	159.00	276.81	117.81
55	0	14.28	87.00	174.96	87.96	159.00	312.08	153.08
60	0	18.79	87.00	202.75	115.75	159.00	360.43	201.43
65	0	25.08	87.00	241.18	154.18	159.00	427.32	268.32

		H u s t r u n n e d a n s t ä e n d e						
		20 å r						
Mannens ålder vid avgifts- betal- ningens början	Ålderskillnads- avgift i procent av änkepengionen	Sammanlagda års- och ålderskillnadsavgifter i kronor						
		5:e lönegraden			15:e lönegraden			
		Nuvarande bestäm- melser	Nya bestäm- melser	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹	Ökning genom de nya bestäm- melserna ²	Nuvarande bestäm- melser ¹	Nya bestäm- melser ¹
50	10.36	25.47	150.82	243.90	93.08	270.06	432.04	161.98
55	13.91	33.11	172.69	290.96	118.27	308.12	513.94	205.82
60	19.18	43.69	205.15	356.13	150.98	364.61	627.36	262.75
65	26.77	58.50	251.90	447.36	195.46	445.97	786.12	340.15

¹ Avser förhållandena före avgång ur tjänsten så länge man och hustru bägge leva, efter avgång ur tjänsten ingår endast ålderskillnadsavgiften i jämförelsen.

Bilaga B 6.

nuvarande bestämmelser (åldersskillnadsavgift, om hustrun är mer än 10 år yngre; överenskommelsen den 27 april 1936 (åldersskillnadsavgift, om hustrun är mer än och nya dödlighetstabeller).

utgå så länge man och hustru bägge leva, årsavgiften dock endast intill avgång ur tjänsten.

a n t a l å r y n g r e ä n m a n n e n

5 å r							
Åldersskillnadsavgift i procent av änkepen-sionen		Sammanlagda års- och åldersskillnadsavgifter i kronor					
		5:e lönegraden			15:e lönegraden		
Nuvarande bestämmelser	Nya bestämmelser	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²
0	3.19	87.00	106.65	19.65	159.00	193.20	34.20
0	4.14	87.00	112.50	25.50	159.00	203.88	44.88
0	5.45	87.00	120.57	33.57	159.00	217.42	58.42
0	7.26	87.00	131.72	44.72	159.00	236.83	77.83

a n t a l å r y n g r e ä n m a n n e n

1 5 å r							
Åldersskillnadsavgift i procent av änkepen-sionen		Sammanlagda års- och åldersskillnadsavgifter i kronor					
		5:e lönegraden			15:e lönegraden		
Nuvarande bestämmelser	Nya bestämmelser	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²
5.50	18.48	120.88	200.84	79.96	217.96	357.11	139.15
7.41	23.99	132.65	234.78	102.13	238.44	416.17	177.73
10.18	31.62	149.71	281.78	132.07	268.13	497.97	229.84
14.09	42.20	173.79	346.95	173.16	310.04	611.38	301.34

a n t a l å r y n g r e ä n m a n n e n

2 5 å r							
Åldersskillnadsavgift i procent av änkepen-sionen		Sammanlagda års- och åldersskillnadsavgifter i kronor					
		5:e lönegraden			15:e lönegraden		
Nuvarande bestämmelser	Nya bestämmelser	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²	Nuvarande bestämmelser ¹	Nya bestämmelser ¹	Ökning genom de nya bestämmelserna ²
14.64	31.83	177.18	283.07	105.89	315.94	500.22	184.28
19.68	41.44	208.23	342.27	134.04	369.97	605.24	233.27
27.00	54.79	253.32	424.51	171.19	448.44	746.35	297.91
37.82	73.61	319.97	540.44	220.47	564.43	948.10	383.67

¹ Avser såväl förhållandena före som efter avgång ur tjänsten, så länge man och hustru bägge leva.